

Gemeente
Woudenberg

2013

Integraal beheer openbare ruimte

Nota IBOR

eco consult
groen milieu management

Nota Integraal beheer openbare ruimte Gemeente Woudenberg

Definitief rapport
19december 2013

Opdrachtgever: gemeente Woudenberg
Contactpersoon: dhr. F. Stuyfzand
Projectleider adviesbureau: mevr. M. Teunissen
Bestand: WBERG nota IBOR 2013 05c

Colofon:

Dit rapport is in opdracht van gemeente Woudenberg samengesteld door:

*Eco Consult – Groen, Milieu & Management B.V.
Breukinklaan 52, 6951 NB Dieren
telefoon: 0313 - 42 00 66
fax: 0313 - 4962 25
e-mail: info@ecoconsult-gmm.nl
website: www.ecoconsult-gmm.nl*

Auteurs: Karin Jansen en Marieke Teunissen

Tekenwerk: Wendy van Gijssel

Foto's: Eco Consult en gemeente Woudenberg

19 december 2013

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en in overleg met de opdrachtgever.

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Noch de auteurs, noch de opdrachtgever stellen zich aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van onjuistheden en/of onvolkomenheden ten gevolge van het gebruik van deze uitgave.

INHOUD

INHOUD	5
SAMENVATTING	7
LEESWIJZER	13
1. INLEIDING	15
1.1. Aanleiding	15
1.2. Doel integraal beheer	16
1.3. Doelen Nota IBOR	16
1.4. Afbakening	17
1.5. Doelgroep	18
1.6. Werkwijze	18
1.7. Status Nota IBOR	18
2. NULMETING EN ANALYSE	20
2.1. Uitgangspunten bestaand beleid	20
2.2. Nulmeting 'Onderhoud'	21
2.3. Nulmeting 'Inrichting en Gebruik'	24
2.4. Beleving door bewoners	25
2.5. Werkwijze Realisatie & Beheer	27
3. VISIE EN BELEIDSTHEMA'S	31
3.1. Visie op hoofdlijnen	31
3.2. Ambities	32
3.3. Thema ontwerp, inrichting en materiaalgebruik / sortiment	32
3.4. Thema Gebruik reguleren en stimuleren	36
3.5. Thema Beheer en onderhoud	39
3.6. Thema Duurzaamheid, milieu en ecologie	45
3.7. Thema Communicatie en participatie	47
4. UITWERKING	51
4.1. Uitvoeringsprogramma	51
4.2. Scenario's onderhoudskwaliteit	53
4.3. Conclusies en aanbevelingen	57
4.4. Aandachtspunten financiering	58
4.5. Aandachtspunten communicatie	59
LITERATUUR	61

BIJLAGEN	63
BIJLAGE A. RESULTATEN NULMETING 'ONDERHOUD'	64
BIJLAGE B. RESULTATEN NULMETING 'INRICHTING EN GEBRUIK'	75
BIJLAGE C. FOTOSTRIP ONDERHOUD, INRICHTING & GEBRUIK	77
BIJLAGE D. ANALYSE MELDINGEN 2011-2013	88
BIJLAGE E. BEHEERPROCESSEN PER VAKDISCIPLINE	91
BIJLAGE F. KWALITEITSINDICATOREN	94
BIJLAGE G. BASISSCHEMA BEHEERPROCES (LEAN)	95
BIJLAGE H. VORMEN VAN PARTICIPATIE	96
BIJLAGE I. VOORBEELD PROTOCOL INTEGRAAL ONTWERPEN EN INRICHTEN	100

SAMENVATTING

Doel nota IBOR

Zowel vanuit de samenleving, de politiek als de eigen organisatie komt de wens naar voren om gericht te kunnen sturen op het beheer van de openbare ruimte in de gemeente Woudenberg. Met het invoeren van Integraal Beheer Openbare Ruimte (**IBOR**) en meer **kwaliteitsgestuurd** te beheren verwacht de gemeente aan deze behoefte te kunnen voldoen. Een goed ingerichte en aantrekkelijke leefomgeving ontstaat immers door een goed samenspel tussen grijs, groen, blauw (en rood).

De doelen die met dit integraal en kwaliteitsgestuurd beheren worden nagestreefd zijn:

- Meer efficiënte en doelmatige bedrijfsvoering voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
- Medewerkers die meer integraal en vanuit de burgers gaan denken en handelen.
- Verhoging van het kostenbewustzijn bij bestuurders en uitvoerende organisatie.
- Betere communicatie met de inwoners van Woudenberg.

Hiermee wordt een goed ingerichte en optimaal en duurzaam beheerde openbare ruimte beoogd die intact, veilig, schoon en groen is. In deze 'Nota IBOR' worden daarvoor de **visie**, **werkwijze** en benodigde **instrumenten** gegeven.

De nota IBOR geeft eveneens inzicht in de huidige situatie in de gemeente Woudenberg, geeft mogelijke verbeterpunten aan en benoemt de aandachtspunten bij het implementeren van het integraal en kwaliteitsgestuurd beheren van de openbare ruimte, zodat er investeringsafwegingen kunnen worden gemaakt. Verder formuleert de Nota IBOR doelstellingen en randvoorwaarden voor het beheer en onderhoud en is hiermee houvast voor de dagelijkse uitvoering.

De nota IBOR heeft betrekking op alle voorzieningen in de gehele openbare ruimte (zowel binnen als buiten de bebouwde kom) en hieraan gerelateerde onderwerpen die onder de verantwoording vallen van de afdeling 'Realisatie en beheer'.

Nulmeting

Om inzicht te verkrijgen in de uitgangssituatie qua kwaliteit van onderhoud, inrichting en gebruik van de openbare ruimte is in de tweede helft van augustus 2013 een nulmeting uitgevoerd. Het betreft een nulmeting op hoofdlijnen op 50 representatieve meetlocaties en naar 44 kwaliteitscriteria (CROW).

De **onderhoudskwaliteit** komt gemiddeld genomen overeen met een kwaliteitsniveau tussen B en C van CROW:

CROW	A+	A	B	C	D
Woudenberg 2013 'gemiddeld'			B/C		

De gemiddelde B/C-score is vooral toe te rekenen aan de thema's 'onkruid', 'spelen' en 'schade'; dit laatste met name aan elementenverharding, gazon en straatmeubilair. Op de thema's 'graffiti', 'scheefstand' en 'zwerfafval' scoort gemeente Woudenberg een ruime B.

Naast de onderhoudskwaliteit is ook gekeken naar de **inrichting en het gebruik**. Daaruit blijkt dat veelal 'veilig en functioneel' meer prioriteit krijgen dan de beeldaspecten. Er wordt zorgvuldig omgegaan met de openbare voorzieningen en zolang ze veilig kunnen worden gebruikt, worden ze gehandhaafd. In met name de wijken uit de jaren 70 en 80 blijken de voorzieningen het einde van hun levenscyclus te naderen waardoor het beeld minder aan het worden is. De voorzieningen zien er enigszins 'sleets', gebruikt en gedateerd uit. Dit komt vooral tot uitdrukking bij de speeltoestellen, het straatmeubilair, de heestervakken en de trottoirs.

Aan de hand van informatie van de wijkcoördinatoren en analyse van bij de gemeente binnengekomen meldingen in de afgelopen 3 jaar blijken **overlast** van onkruid, hondenpoep en foutparkeeren de meeste ergernissen te geven. Defecte lichtmasten, losliggende of ongelijkliggende tegels en overlastgevendende beplanting zijn de 3 meest voorkomende onderwerpen over het onderhoud van de openbare ruimte waarover inwoners bij de gemeente **melding** doen.

Analyse werkwijze

Aan de hand van tien interviews met medewerkers van afdeling Realisatie & Beheer is het volgende beeld ontstaan van de huidige werkwijze:

- Het beheer is praktisch, compact (korte lijnen), vooral sectoraal (per vakdiscipline) georganiseerd en de medewerkers zijn actieve, kritische en betrokken personen. Met name omdat bij het groenbeheer sinds kort met beeldbestekken wordt gewerkt en bij een aantal voorzieningen het moment van groot onderhoud en vervanging nadert, is er een toenemende wens om meer integraal te kunnen werken.
- De grondhouding is klantgericht, maar door de soms complexe procedures komt dit bij de bewoners anders over. Met de invoering van het nieuwe Dienstverleningsconcept per september 2013 wordt al een verbeteringslag gemaakt in de communicatie naar de bewoners.
- Het afhandelen van meldingen krijgt meestal meer prioriteit dan de structurele werkzaamheden (planmatig beheer) waardoor er soms een onderhoudsachterstand ontstaat. Dit komt onder andere bij de belijning en markering van wegen en het straat- en wegmeubilair voor.

- Er is geen centrale en complete database met areaalgegevens en werkzaamheden die kan worden geraadpleegd en waarmee kan worden gerekend. Beheerdata bevinden zich versnipperd in de beheerorganisatie. Het is daardoor niet altijd duidelijk waarop moet worden gestuurd. Dit heeft effect op de vraag hoe en wanneer voorzieningen moeten worden vervangen en welke budgetten hiervoor dienen te worden gereserveerd (o.a. trottoirs, lichtmasten).
- Er is nog weinig borging van kwaliteitseisen waardoor het voor met name bestuurders en inwoners niet duidelijk is 'hoe hoog de lat ligt' en waarop ze kunnen sturen of reageren.

Vanuit handhaving is er behoefte aan een duidelijk ingerichte openbare ruimte zodat er geen discussie mogelijk is over eventuele overtredingen.

Visie en beleidslijnen

De openbare ruimte vervult belangrijke functies die bijdragen aan het welzijn van mens, milieu, economie en natuur. Het beheer van de openbare ruimte dient een evenwichtig verdeelde aandacht te geven aan deze functies. De visie, waarbij de gebruiker als 'klant van de openbare ruimte' centraal staat, is als volgt geformuleerd:

Het beheer van de openbare ruimte is gericht op het duurzaam (= langdurig en milieubewust) in stand houden van deze ruimte en is nauw afgestemd op de betekenis van de openbare ruimte voor de gebruikers ten aanzien van de leefbaarheid (= veiligheid, gezondheid en natuurbeleving). Dit leidt tot een goed ingerichte, optimaal en duurzaam beheerde openbare ruimte die intact, schoon, veilig en groen is.

Het kwaliteitsniveau voor het onderhoud is sober en doelmatig, waarbij de functionaliteit van de voorzieningen niet in gevaar komt. Enkele nader aan te wijzen bijzondere locaties worden op een hoger kwaliteitsniveau onderhouden.

De visie op hoofdlijnen is vertaald naar 19 concrete beleidslijnen die richtinggevend zullen zijn voor de aansturing en uitvoering van het beheer van de openbare ruimte. Deze beleidslijnen functioneren als de pijlers voor het beheer, waarnaar bij planvorming en uitvoering consequent wordt gehandeld. In het schema zijn deze beleidslijnen samengevat.

OVERZICHT BELEIDSREGELS

Ontwerp, inrichting en materiaalgebruik / sortiment	1. Uniformiteit in materiaalgebruik / sortiment	2. Integraal en projectmatig werken
	3. Gebruiksbevestig inrichten	4. Beheerbewust ontwerpen
	5. Milieubewust inrichten	
Gebruik	6. Veilig en uitdagend spelen	7. Recreatief gebruik dicht bij huis
	8. Voorzieningen zijn veilig en bruikbaar	9. Reguleren na stimuleren van correct gebruik
	10. Uitgifte openbaar gebied is mogelijk	
Beheer en onderhoud	11. Ontwerp- en gebruiksbevestig beheren	12. Kwaliteitsgestuurd beheren
	13. Planmatig werken	14. Tijdige vervangingen
Duurzaamheid en milieu	15. Toepassen van duurzame materialen	16. Milieuvriendelijk beheren
	17. Ecologisch beheren waar het kan	
Communicatie en participatie	18. Betrokkenheid van bewoners op maat	19. Participatie of adoptie is welkom

De beleidslijnen krijgen met hulp van een 20-tal instrumenten concrete invulling. Het betreft onder meer:

- Invoeren van een beheertoets /-paragraaf inclusief handboek openbare ruimte waarin inrichtingsaspecten zijn afgestemd op de gewenste uniformiteit in materialen en sortiment en een efficiënt beheer.
- Een kaart met uit te geven, te verkopen en verhuren percelen inclusief beslisboom zodat onder andere meer duidelijkheid kan worden gegeven in het ongeregistreerd grondgebruik.
- Een kwaliteitscatalogus voor onderhoud van de openbare ruimte en op basis daarvan gekozen kwaliteitsniveau(s) voor onderhoud van de openbare ruimte en het volgen van de kwaliteit door regelmatige monitoringen.

- Het invoeren van een op basis van beheerplannen gebaseerd afschrijvings- en vervangingssysteem zodat tijdig kan worden gereserveerd voor vervangingen. Voor de wettelijk verplichte taken als wegen en rioleringen is dit al geregeld, voor de overige voorzieningen nog niet.
- Het opstellen van een renovatieplan voor de oudere wijken op buurt- en straatniveau.
- Het uitwerken van kaders en randvoorwaarden voor participatie bij beheer van en adoptie van delen van de openbare ruimte.

Uitvoeringsprogramma

De instrumenten zijn als 'projecten' opgenomen in een uitvoeringsprogramma waarbij tevens de prioriteiten en financiering zijn aangegeven. De hiervoor genoemde instrumenten behoren tot de groep 'urgent en belangrijk'. Hierbij is het goed om te realiseren dat de meeste projecten in combinatie met andere projecten kunnen of moeten worden opgepakt. Door jaarlijks bij de begrotingscyclus dit uitvoeringsprogramma te evalueren en waar nodig bij te stellen, kan voor de meest urgente en belangrijke projecten ook de mogelijke financiering worden bepaald.

Scenario's

Ten behoeve van de discussie over de vast te stellen onderhoudskwaliteit is op basis van de analyse en nulmeting een doorrekening en analyse van de onderhoudskosten gemaakt en zijn enkele varianten (scenario's) hierop beschreven.

Bij verdere grootschalige bezuinigingen op het beheer waarbij de onderhoudsintensiteit vermindert (niveau C of D) bevindt het onderhoud zich op een dermate laag niveau dat de duurzame instandhouding van een deel van de voorzieningen in gevaar komt. De kans op kapitaalvernietiging is daarmee groot, waardoor dit scenario kan leiden tot functieverlies en vergrote kans op onveilige situaties. Dit geldt ook wanneer er niets verandert in het huidige beheer en er geen renovaties worden uitgevoerd. De kwaliteit zal door het uitblijven van noodzakelijke renovaties langzamerhand afzakken naar een (te) laag niveau. Op middellange termijn vraagt het handhaven van het onderhoudsniveau een steeds grotere inspanning waardoor de onderhoudskosten zullen stijgen.

Met het scenario waarbij planmatig aandacht wordt gegeven aan renovatie en omvorming van 'versleten en niet passende' voorzieningen zal het mogelijk zijn om het huidige kwaliteitsniveau duurzaam in stand te houden, zonder dat verhoging van het structurele onderhoudsbudget nodig is. Wel is een eenmalige investering voor de renovaties of omvormingen nodig om tot een efficiënt, effectief en duurzaam beheer te komen. Dit scenario wordt aanbevolen.

Conclusies en aanbevelingen

1. Integraal beheren van de openbare ruimte biedt meerwaarde om de kwaliteit van de openbare ruimte op peil te kunnen houden en te kunnen verbeteren.
2. Uitbreiden van het kwaliteitsgestuurd beheren inclusief bijpassende monitoring is daarbij voor de verzorgende aspecten aan te raden.

3. De huidige beeld- en onderhoudskwaliteit (scenario 4, sober en doelmatig) duurzaam in stand houden en de beeldkwaliteit niet verder verlagen om kapitaalsvernietiging en onveilige situaties te voorkomen.
4. Het in gang zetten van kleinschalige renovaties op straat- en buurniveau met als doel de beeldkwaliteit duurzaam in stand te houden, de beheerbaarheid te vergroten en andere gebruikswensen in te passen. Werk met werk maken en aansluiten op andere projecten¹ staat hierbij voorop.
5. Door te renoveren is de huidige beeldkwaliteit te behouden of soms te verhogen met gelijkblijvend onderhoudsbudget. Dit betekent wel dat er een eenmalige investering nodig is voor de renovaties of omvormingen om tot een efficiënt, effectief en duurzaam beheer te komen.

Bij het uitwerken van het renovatieplan kunnen voorstellen uit de bezuinigingsdialoog waarschijnlijk uitstekend worden ingepast. Ook biedt deze nota IBOR de mogelijkheid om voorstellen uit de bezuinigingsdialoog te toetsen aan de uitgangspunten voor integraal en duurzaam beheer.

Financiering

Uitgangspunt bij de financiering is dat de budgetten voor regulier (cyclisch) onderhoud zo veel als mogelijk zijn samengevoegd tot een integraal begrotingsbudget. Daarnaast dient een integraal budget te worden aangehouden voor planmatige renovatie (vervanging, vernieuwing) en onvoorziene leveringen en werkzaamheden.

Voor de projecten uit het uitvoeringsprogramma van de nota IBOR wordt aanbevolen deze zo veel als mogelijk mee te nemen binnen integrale uitvoeringsprojecten of uitvoeringsactiviteiten, zodat de kosten beperkt kunnen blijven. Voor de financiering van de projecten zullen verschillende sporen gevolgd worden zoals het koppelen aan het opstellen van jaarplannen, renovatieprojecten, kadernota, opbrengsten van uitgifte gemeentelijke gronden en landelijke of provinciale subsidieregelingen.

Communicatie

Het zorgen voor draagvlak van en bekendheid met een nieuw beleid en eventuele nieuwe werkwijzen vergt een doordachte interne en externe communicatie. Het is dan ook verstandig om de communicatie vooraf in zijn geheel te bekijken en hierover afspraken te maken. Deze afspraken kunnen worden vastgelegd in een communicatieplan of er kan voor worden gekozen om per project of groep gelijksoortige projecten te bepalen wat de meest geëigende vorm van communicatie is.

¹ Groot onderhoud van verhardingen en vervanging van rioleringen geven hiervoor goede mogelijkheden. Het afvalwaterplan verwacht over 15 jaar een piek in het vervangen van de rioleringen.

LEESWIJZER

IBOR staat voor Integraal beheer van de openbare ruimte. In deze nota worden de mogelijkheden en toepassing in de gemeente Woudenberg geschetst. De Nota IBOR bestaat uit vier hoofdstukken en een bijlagengedeelte.

Hoofdstuk 1 gaat in op doel en afbakening van de nota IBOR en beschrijft de gevolgde werkwijze.

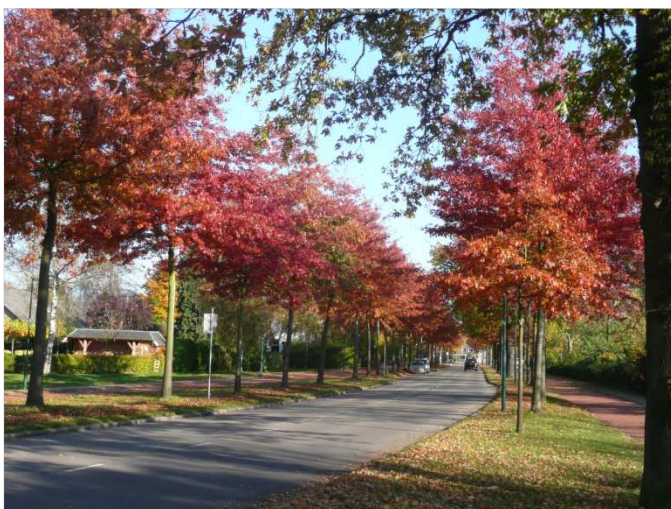
In **hoofdstuk 2** wordt een beschrijving gegeven van de huidige situatie. Dit betreft zowel een nulmeting en analyse van de beeldkwaliteit van de openbare ruimte als een indruk van de beheerorganisatie. Dit hoofdstuk vormt de basis waarop de visie en het uitvoeringsprogramma zijn gebaseerd.

De visie van de gemeente Woudenberg op de openbare ruimte en de vertaling daarvan naar het beleid zijn het onderwerp van **hoofdstuk 3**. Hier zijn ook de zogenaamde beleidsthema's of beleidsregels opgenomen met de vertaling naar in te zetten instrumenten.

Omdat de nota IBOR vooral gaat over de toekomstige werkwijze is een aantal acties noodzakelijk om het integraal beheer in de praktijk te kunnen brengen. In **hoofdstuk 4** worden daarom enkele scenario's beschreven en wordt het uitvoeringsprogramma inclusief financieringsmogelijkheden en communicatieaspecten toegelicht. Ook worden conclusies getrokken en aanbevelingen gegeven.

Het planonderdeel **BIJLAGEN** bevat alle relevante achtergrondinformatie waarnaar in het rapport wordt verwezen.

Voor de 'snelle' lezers is voorafgaand aan deze leeswijzer een **SAMENVATTING** opgenomen die in vogelvlucht de inhoud van het Nota IBOR weergeeft.

Wat is er al over gezegd?

Structuurvisie 2030

Een gemeente is er voor haar inwoners en niet andersom. De rol van de overheid is in de afgelopen decennia sterk veranderd. 'Zorgen voor' wordt 'zorgen dat'.

Toekomstvisie 2030

Het centrum van Woudenberg is volwaardig onderdeel van de groene en aantrekkelijke woongemeente die Woudenberg is. En niet alleen voor bewoners.

Begroting 2014

De gemeente Woudenberg investeert samen met inwoners en maatschappelijke partners in een duurzame, leefbare en vitale gemeente, waarin ruimte is voor groei, het eigen karakter wordt behouden en mensen zich uitgenodigd voelen om elkaar te ontmoeten.

Missie programma 4

In het programmaonderdeel Leefomgeving werkt de gemeente aan het optimaal en duurzaam beheer van de openbare ruimte, een dorp dat heel, veilig, schoon en groen is.

Kortom, een dorp dat aantrekkelijk is om in te wonen, werken en vertoeven.

Integraal beheer openbare ruimte (IBOR)

Integraal beheer openbare ruimte staat voor alle maatregelen om de openbare ruimte op het gewenste kwaliteitsniveau te krijgen en in stand te houden. Deze benadering gaat ervan uit dat de openbare ruimte als één geheel wordt ervaren en dat de inrichtings-, onderhouds- en gebruikskwaliteit bij elkaar moeten passen.

Het beheren van de openbare ruimte bestaat uit het onderhouden, het (her)inrichten en het reguleren van het gebruik. Binnen het reguliere onderhoud gaat IBOR over een goede samenhang tussen beheer van het groen, de verharding, de openbare verlichting en het straatmeubilair.

1. INLEIDING

Met het besluit om een Nota IBOR op te stellen, is het startsein gegeven voor het invoeren van een integraal beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte is een belangrijke pijler van het ruimtelijk beleid, naast wonen, recreatie en bedrijvigheid. Het doel, de afbakening en wijze van totstandkoming van de Nota IBOR zijn onderwerp van dit hoofdstuk.

1.1. Aanleiding

Zowel vanuit de samenleving, de politiek als de eigen organisatie komt de wens naar voren om gericht te kunnen sturen op het beheer van de openbare ruimte in de gemeente Woudenberg. Landelijk zijn hierbij de volgende ontwikkelingen te signaleren:

- **Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)**
Dit is een proces om te komen tot een integraal beheer van de openbare ruimte dat wordt gekenmerkt doordat de onderhoudswerkzaamheden voor alle beheeronderdelen (groen, grijs en blauw) op elkaar zijn afgestemd.
- **Kwaliteitsgestuurd beheer**
Dit is een resultaatgerichte manier van beheren waarbij niet wordt gestuurd op inspanningen of werkzaamheden maar op het resultaat hiervan. Het gewenste resultaat wordt vastgelegd door kwaliteitsomschrijvingen ondersteund door beelden.

Op het gebied van wegen en groen heeft de gemeente respectievelijk in 2007 en 2012 een start gemaakt met een kwaliteitsgestuurde manier van werken. De gemeente wil de komende tijd – zo mogelijk – volledig overstappen naar kwaliteitsgestuurd beheer en eveneens meer integraal gaan beheren. Een goed ingerichte en aantrekkelijke leefomgeving ontstaat immers door een goed samenspel tussen grijs, groen, blauw (en ook rood). De term 'IBOR' ('Integraal Beheer Openbare Ruimte') is de noemer waaronder gemeente Woudenberg beide ontwikkelingen schaaft.

Door het invoeren van IBOR wordt verwacht dat zowel de beheerders als het bestuur gericht kunnen sturen op de kwaliteit van de woonomgeving en hierover beter kunnen communiceren met burgers.

1.2. Doel integraal beheer

De gemeente Woudenberg wil gericht kunnen sturen op het beheer en de kwaliteit van de openbare ruimte zodat:

- De bedrijfsvoering voor inrichting en beheer van de openbare ruimte efficiënter en doelmatiger wordt.
- De medewerkers meer integraal (en vanuit de burgers) gaan denken en handelen.
- Het kostenbewustzijn wordt verhoogd.
- De communicatie met burgers verbetert.

Hiermee wordt een goed ingerichte en optimaal en duurzaam beheerde openbare ruimte beoogd die intact, veilig, schoon en groen is. In deze 'Nota IBOR' (Integraal Beheer Openbare Ruimte) worden daarvoor de visie, werkwijze en benodigde instrumenten voor integrale inrichting en beheer van de openbare ruimte gegeven.

1.3. Doelen Nota IBOR

De Nota IBOR is bedoeld als overkoepelend strategisch en tactisch beleidsdocument waarin de ambities en doelen op het gebied van integraal beheren zijn vastgelegd. Hierbij gaat het om zowel de inhoudelijke (technische) als de organisatorische aspecten van beheren. De nota vormt zodoende dé kapstok waaraan de IBOR-instrumenten (zie paragraaf 3.3 - 3.7), beheerplannen en -projecten worden opgehangen.

Daarnaast levert de nota input voor inpassing en aanleg van nieuwe openbare ruimte in ruimtelijke ontwikkelingsprojecten en voor de mogelijke rol van de gebruikers bij inrichting en onderhoud van de openbare ruimte.

Areaalgegevens

In gaat de Nota IBOR gaat over de volgende voorzieningen in beheer bij de gemeente Woudenberg:

- *Wegen (71 km):*
25 hectare asfalt
24 hectare elementen
25 km Belijningen en markering
- *Openbare verlichting:*
2.000 stuks
- *Civiele kunstwerken (bruggen):*
15 stuks
- *Speelvoorzieningen:*
43 locaties
240 speeltoestellen
- *Openbaar groen:*
28 hectare in de kom
30 hectare bermen en sloten
13.248 stuks bomen
- *Hondenloopvelden:*
6 stuks
- *Riolering:*
63 km vrijverval
68 km persleiding
3.900 kolken
- *Oppervlaktewater:*
4 ha kom
Straatmeubilair:
122 banken
205 afvalbakken
1.500 anti-parkeerpalen
1.200 borden

Wat vinden anderen?

In 2012 deed de gemeente Woudenberg mee aan de jaarlijkse groencompetitie Entente Florale. Voor wat betreft inrichting, beheer en onderhoud van met name het openbaar groen in de gemeente was de indruk van de jury als volgt:

- Een gedegen visie op wonen, werken en recreëren.
- Het dorp oogt groen met de vele bomen en de ruime groenstructuren.
- Veel, ruime en functionele speelplekken.
- Schoon voor wat betreft graffiti en zwerfafval.
- Inrichting en beheer begraafplaats uitstekend.
- Weinig visuele samenhang tussen verschillende groenelementen.
- Onderhoudsniveau van het groen (niveau B) in grote delen van de wijken niet gehaald.

De nota IBOR geeft inzicht in de huidige situatie in de gemeente Woudenberg, geeft mogelijke verbeterpunten aan en benoemt de aandachtspunten bij het implementeren van het integraal en kwaliteitsgestuurd beheren van de openbare ruimte, zodat er investeringsafwegingen kunnen worden gemaakt. Verder formuleert de Nota IBOR doelstellingen en randvoorwaarden voor het beheer en onderhoud en geeft hiermee houvast voor de dagelijkse uitvoering.

1.4. Afbakening

De nota IBOR heeft betrekking op alle voorzieningen in de gehele openbare ruimte (zowel binnen als buiten de bebouwde kom) en hieraan gerelateerde onderwerpen die onder de verantwoordelijkheid vallen van de afdeling 'Realisatie en Beheer' van de gemeente.

De nota betreft de organisatie- en procesaspecten van de beleidsvelden die vallen onder de afdeling Realisatie & Beheer:

- Afvalverwerking.
- Begraafplaatsbeheer.
- Civiele kunstwerken.
- Duurzaamheid & milieu.
- Landschap & groen.
- Openbare verlichting.
- Riolering & water.
- Speelvoorzieningen.
- Straatmeubilair.
- Verkeer & vervoer.
- Wegen.

Ook vraagstukken die gaan over de inrichting van de openbare ruimte bij ruimtelijke bestemmingsplannen voor uitbreidings- en/of inbreidingsprojecten van nieuwbouw en de basisregistraties voor adressen, gebouwen en topografie (BAG en BGT) vallen binnen de reikwijdte van de Nota IBOR.

1.5. Doelgroep

Eenzijds is de nota bedoeld voor het College van B&W, de Raad en de inwoners ter vaststelling van het nieuwe beleid. Anderzijds vormt de nota een belangrijk vertrekpunt en praktisch hulpmiddel voor medewerkers van de afdelingen 'Realisatie en beheer' en 'Ontwikkeling en beleid' die nodig zijn voor de uitvoering van de beheeractiviteiten en de inrichting van de openbare ruimte.

1.6. Werkwijze

De gemeente Woudenberg heeft adviesbureau Eco Consult – Groen, Milieu en Management BV uit Dieren benaderd om samen met haar de Nota IBOR op te stellen. De nota IBOR is voor de gemeente Woudenberg op maat gemaakt. Aangezien er parallel aan het opstellen van de Nota IBOR ook een bezuinigingsdialoog met een brede maatschappelijke inbreng plaatsvindt, is gekozen voor een compacte werkwijze. Er is gewerkt met een gemeentelijke projectgroep bestaande uit de beleidsmedewerkers van de afdeling Realisatie & Beheer en een klankbordgroep bestaande uit de wijkcoördinatoren. De klankbordgroep heeft wensen en ideeën aangereikt en heeft de tussentijdse resultaten getoetst.

Het gemeentebestuur is tussentijds door een stuurgroep (projectleider, afdelingshoofd en portefeuillehouder) geïnformeerd over de voortgang. De gemeenteraad heeft van het onderwerp kennisgenomen middels een presentatie halverwege het planproces.

1.7. Status Nota IBOR

De Nota IBOR is (beleids)sturend en richtinggevend voor het bestuurlijk handelen zonder dwingend te zijn. Met het vaststellen van de inhoud van deze nota legt de gemeente haar beleid met betrekking tot de openbare ruimte voor de periode 2014 - 2018 vast. De Nota IBOR wordt daarmee het uitgangspunt in toekomstige discussies over het beheer van de openbare ruimte en de basis voor het beheer van de openbare ruimte.

Wat vinden anderen? (vervolg)

- *Boomsoortkeuze niet altijd even logisch en passend bij ondergrond, functie of gebiedstype.*
- *Duurzame instandhouding heesterbeplantingen in gevaar door overwoekering van onkruid of opslag en/of verkeerde soortkeuze.*
- *Randen bosplantsoen beter omvormen dan frequent snoeien.*
- *Sober maar doelmatig parkmeubilair.*
- *Combinatie maaien/zuigen van de bermen in het buitengebied ecologisch minder goed dan maaien/ruimen.*
- *Communicatie met en participatie van bewoners kan verder worden uitgebreid.*

Beeldkwaliteit openbare ruimte

De openbare ruimte bestaat uit lijnvormige groenzones, woonstraten en de grote centrale groene ruimtes (park).

Het beeld van het onderhoud van het groen en de verhardingen met betrekking tot de onkruidbestrijding dient volgens de barometer van het duurzaam terreinbeheer te voldoen aan "goud". Dit betekent dat bij het bestrijden van onkruid beeldkwaliteitsniveau A van de CROW (weinig onkruid op verhardingen) moet worden gehaald.

Door een eenduidige toepassing van materiaalgebruik kan de herkenbaarheid van de wijk "Het Groene Woud" worden vergroot. De beeldkwaliteit van Het Groene Woud kenmerkt zich door een overwegend groen karakter van de wijk.

*Uit Programma van eisen
Het Groene Woud, fase 2*

TIP: *Dit is ook gespecificeerd in afmetingen en materiaalgebruik van de voorzieningen. Dit zou uitgerold kunnen worden voor heel Woudenberg.*

2. NULMETING EN ANALYSE

Dit hoofdstuk bestaat uit de uitgangspunten uit het bestaande beleid en de resultaten van de nulmeting. Hiermee wordt een beeld geschetst van de vertreksituatie in de gemeente en zodoende inzichtelijk gemaakt welke stappen nodig zijn voor het invoeren van het integraal en kwaliteitsgestuurd werken.

2.1 Uitgangspunten bestaand beleid

Gemeente Woudenberg beschikt over een aantal beleidsplannen die direct of zijdelings uitspraken doen over de inrichting, het beheer en het gebruik van de openbare ruimte. Met name de Toekomstvisie (2013), Structuurvisie (2013), het Groenbeleidsplan (2004), het Meerjaren onderhoudsplan wegen (2011), het Milieubeleidsplan (2008), de Beleidsbegroting (2013) en de Programma's van Eisen 'Het Groene Woud' (2009) zijn relevant als het gaat om het stellen van kaders en het leveren van vertrekpunten voor de Nota IBOR.

Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste beleidsuitgangspunten voortkomend uit het vigerend beleid:

- Bevorderen van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving en leefbaarheid en veiligheid in de wijk, buurt of straat.
- De openbare ruimte is goed ingericht, optimaal en duurzaam beheerd.
- De openbare ruimte is intact, veilig, schoon en groen.
- Zorgen voor levensloopbestendige wijken.
- Bij aanpassingen het centrum aantrekkelijker maken voor recreanten.
- Op dit moment geldt in Woudenberg in het centrum, bij de entrees en op de begraafplaats voor het groenbeheer een hoger onderhoudsniveau dan in de wijken.

Basisinformatie

De areaalgegevens van wegen, groen, spelen, verlichting, riolering en kunstwerken zijn op dit moment opgenomen in 5 verschillende geautomatiseerde beheersystemen. Voor wegen en rioleringen is dit gekoppeld aan kwaliteitsaspecten en kosten voor het meerjaarlijks onderhoud.

Eén systeem voor het bijhouden en uitwisselen van gegevens voor alle voorzieningen als groen, water, meubilair en wegen gekoppeld aan de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) bevordert het integraal werken.

Met de nota IBOR kan de gemeente goed voorsorteren op de aanstaande BGT, een landelijke verplichting voor alle gemeenten.

Bron: interviews beleidsmedewerkers 2013

TIP: *Belangrijk is om te zorgen voor een systeem dat past bij de schaal van de gemeente Woudenberg en de beschikbare capaciteiten voor het bijhouden van een dergelijk systeem.*

- Het groen zodanig ontwikkelen dat het is afgestemd op de gebruikswensen van de bewoners. Hierbij geldt een minimum openbaar groenoppervlakte van 75 m² per woning.
- Zorgen voor duurzame inrichting en duurzame instandhouding van het openbaar groen en aandacht voor ecologisch onderhoud in het dorp.
- Ontwikkelen naar klantgeoriënteerde en resultaatgerichte gemeente.
- Professionaliseren en integreren van het beheer van GEO-informatie.
- Geen gebruik van bestrijdingsmiddelen in alle onderdelen van de openbare ruimte.
- Duurzaam inkopen van producten en diensten.
- Wijkgericht (samen)werken in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
- Zorgen voor afname van ingediende en geregistreerde meldingen.
- Hanteren van korte en overzichtelijke participatietrajecten.
- Betrekken van buurtbewoners bij realisatie speelbeleid en (mede)beheer van speelvoorzieningen.

2.2 Nulmeting 'Onderhoud'

In de tweede helft van augustus 2013 is een nulmeting gedaan naar de kwaliteit van het onderhoud, de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte in de gemeente Woudenberg. In deze paragraaf wordt ingegaan op de nulmeting 'Onderhoud' en in paragraaf 2.3 komt de nulmeting 'Inrichting en Gebruik' aan de orde.

De uitgevoerde nulmeting 'Onderhoud' betreft een nulmeting op hoofdlijnen (zie kader). Aan de hand van de Standaard Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van CROW 2010 zijn – in overleg met de projectleider – 44 beeldcriteria geselecteerd waarmee de visuele onderhoudskwaliteit van acht beheergroepen in beeld is gebracht. Hierbij is een onderverdeling in vijf kwaliteitsniveaus uit de CROW-catalogus aangehouden:

Kwaliteitsniveau	Omschrijving	Indicatie kwaliteit
A+	Zeer goed	Nagenoeg ongeschonden
A	Goed	Mooi en comfortabel
B	Voldoende	Functioneel
C	Matig	Onrustig beeld, discomfort of enige vorm van hinder
D	Slecht	Kapitaalvernietiging, uitlokking van vernieling, functieverlies, juridische aansprakelijkheidsstelling of sociale onveiligheid

Gezien de omvang en aard van de openbare ruimte in Woudenberg zijn 50 meetlocaties geselecteerd en gemeten. Hiermee is een goede indruk te geven van de huidige visuele (onderhouds)kwaliteit. In bijlage A is het schouwformulier behorende bij de nulmeting 'Onderhoud' opgenomen.

Resultaten nulmeting 'Onderhoud'

De belangrijkste bevindingen uit de nulmeting 'Onderhoud' zijn:

- De onderhoudskwaliteit komt gemiddeld genomen overeen met de kwaliteitsniveaus B en C van CROW, zie onderstaand schema.

CROW	A+	A	B	C	D
Woudenberg 2013 'gemiddeld'					

- Bij de meetlocaties in het buitengebied (vijf stuks) komen niveau C en D niet voor.
- Op de thema's 'graffiti', 'scheefstand' en 'zwerfafval' scoort gemeente Woudenberg een ruime B.
- De gemiddelde B/C-score is vooral toe te rekenen aan de thema's 'onkruid', 'spelen' en 'schade'.
- Bij het thema 'schade' scoren de onderhoudskwaliteit van elementenverharding, gazon en straatmeubilair het laagst.

Nulmeting op hoofdlijnen

De 'nulmeting op hoofdlijnen' is een gedegen maar snelle door Eco Consult ontwikkelde methode om inzicht te krijgen in de actuele onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte. Door steekproefsgewijs op een groot aantal locaties vooraf bepaalde kwaliteitskenmerken te meten, ontstaat een betrouwbaar en objectief beeld. De aldus verkregen informatie kan worden gebruikt om op hoofdlijnen uitspraken te doen over de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.

In principe is de 'nulmeting op hoofdlijnen' een momentopname. Dit geldt in het bijzonder voor snel wisselende kwaliteitsbepalende aspecten zoals zwerfafval. Om deze reden zijn de uitkomsten tevens getoetst aan de beleving en ervaring van de gemeentelijke beheerders. De uitkomsten van de 'nulmeting op hoofdlijnen' kunnen niet worden gebruikt om conclusies te trekken op wijk- of buurtniveau. Hiervoor is een groter aantal meetlocaties nodig.

- Binnen het thema 'afval' zorgt veegvuil voor de laagste scores en dan met name het volume hiervan. Het criterium volume is niet gemeten in de nulmeting maar uit de monitoring van het veegvuilbestek – dat eveneens door Eco Consult wordt uitgevoerd – blijkt dat het volume van veegvuil voor lage kwaliteitsscores zorgt. Ook als de kwaliteit voldoet aan niveau B van CROW heeft het voorkomen van veegvuil een directe invloed op het onkruidbeheer.
- De laagste scores binnen het thema 'onkruid' worden vooral veroorzaakt door onkruid op verharding en in beplanting.
- Binnen het thema 'overhangend groen' valt de lengte van de uitlopers van de hagen in negatieve zin op. Deze uitlopers zijn echter niet belemmerend voor het gebruik.
- De relatief lage score van het thema 'spelen' wordt bepaald door de besmeuring van toestellen en (in mindere mate) door de onkruidgroei op de ondergronden.

Overige opvallende zaken met betrekking tot de onderhoudskwaliteit zijn:

- Er is vrij veel natuurlijke aanslag geconstateerd op met name verkeersborden en straatnaamborden en – in mindere mate – op lichtmasten.
- De 'coating' van de witgeschilderde betonnen palen is matig tot slecht.
- Op relatief recent aangelegde verhardingen (paar jaar oud) is – in tegenstelling tot wat de leeftijd van de verharding doet vermoeden – al veel onkruidgroei aanwezig. Ook is hier wellicht een verband te leggen met de hoeveelheid veegvuil (zand) op deze verhardingen.
- In veel afvalbakken worden (zoals ook beoogd) hondenuitwerpselen aangetroffen.
- Plaatselijk zijn paardenuitwerpselen aanwezig zowel op de verharding als op grasvelden (trapvelden).
- Veel speeltoestellen / speelplekken doen versleten aan (vervaagde kleuren, veel sporen van gebruik).

- Een boer in het buitengebied klaagde over distels in de bermen en verwees naar de distelverordening² waar de gemeente zich niet aan zou houden.

Voor een gedetailleerd overzicht van de werkwijze en bevindingen van de nulmeting inclusief een fotostrip wordt verwezen naar bijlage A (werkwijze, meetlocaties, resultaten) en C (fotostrip).

2.3 Nulmeting ‘Inrichting en Gebruik’

Voor het verkrijgen van een indruk van de kwaliteit van de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte is de openbare ruimte van Woudenberg – gelijktijdig met het vastleggen van de beherkwaliteit – bekeken aan de hand van de volgende aspecten:

- Situaties die kunnen leiden tot conflicten voor of tussen diverse categorieën gebruikers.
- Sociale- en verkeersveiligheid.
- Intensiteit en vorm van (mis)gebruik.
- Hoeveelheid en actualiteit van de speelgelegenheid.
- Materiaalgebruik.
- Beheer- of onderhoudbaarheid van de openbare ruimte.

De nulmeting ‘Inrichting en Gebruik’ betreft geen uitgebreide inventarisatie. Binnen de 50 meetlocaties maar ook van de route tussen deze meetlocaties zijn opvallende zaken genoteerd en gefotografeerd.

Voor een gedetailleerd overzicht van de werkwijze en bevindingen van de nulmeting ‘Inrichting en Gebruik’ inclusief een fotostrip wordt verwezen naar bijlage B (werkwijze, resultaten) en C (fotostrip).

Resultaten nulmeting ‘Inrichting en Gebruik’

De belangrijkste bevindingen uit de nulmeting ‘Inrichting en Gebruik’ zijn:

- Speelplekken zijn soms gedateerd en vertonen plaatselijk veel sporen van gebruik. De indruk bestaat dat op sommige speelplekken de toestellen niet meer gebruikt worden op de manier waarvoor ze bedoeld zijn. De toestellen worden genegeerd of voor andere speldoeleinden gebruikt.
- Er is een duidelijke focus op de technische veiligheid van de speeltoestellen. Beeldkwaliteit en actualiteit komen op de tweede plaats.

²

Distelverordening provincie Utrecht 1990, geldig sinds 1 januari 1994. De rechthebbende van een dergelijk perceel moet akkerdistel en de akkermelkdistel verwijderen voordat ze in bloei komen, als de distels overlast voor aangrenzende gronden kunnen veroorzaken. Als de rechthebbenden daaraan niet voldoen, kan de gemeente hen daartoe verplichten.

- De vele obstakels (palen) zijn belemmerend voor het veeg- en onkruidbeheer en hier en daar ook voor het maaibeheer (voethekjes).
- De vele en diverse soorten anti-parkeerpalen beïnvloeden de beeldkwaliteit negatief. Het uitsterfbeleid voor de witgeschilderde betonnen palen uit het verleden levert nog geen verbetering van de beeldkwaliteit op.
- Obstakels zijn soms helemaal niet nodig of staan er niet als ze wel nodig zijn.
- Relatief vaak zijn er restanten van grotere plantsoenvakken te zien. Deze restanten zijn klein, daardoor relatief arbeidsintensief als het gaat om het onderhoud en voegen weinig toe aan de beeldkwaliteit of doen daar zelfs afbreuk aan.
- Het gewenste of bedoelde gebruik van de openbare ruimte is niet altijd mogelijk.

2.4 Beleving door bewoners

De beleving van de openbare ruimte door de inwoners van Woudenberg is voor het opstellen van deze nota niet afzonderlijk in beeld gebracht.

Wijkvertegenwoordigers

Wel is gesproken met de **wijkcoördinatoren** om afspraken te maken over de betrokkenheid van inwoners en de wijkcoördinatoren bij de nota IBOR. Elke wijk kent een wijkcoördinator (waarvan momenteel 2 vacant) en daarnaast zijn er straatcoördinatoren³. De mate van betrokkenheid van inwoners bij hun leefomgeving is per wijk verschillend. In de ene wijk zijn ze wat meer op zich zelf, in andere wijken juist meer actief om samen activiteiten te ondernemen. Veel voorkomende ergernissen zijn:

- Hondenpoep.
- Parkeren (te weinig parkeerplaatsen expliciet voor de woning).
- Onkruid op verhardingen.

Een burgerschouw heeft voor de inwoners (geldt voor alle wijken) meerwaarde omdat daarmee merkbaar wordt dat er wat gebeurt. Er kan gezamenlijk van gedachten worden gewisseld over de kaders, mogelijke of onmogelijke oplossingen en wie wat oppakt.

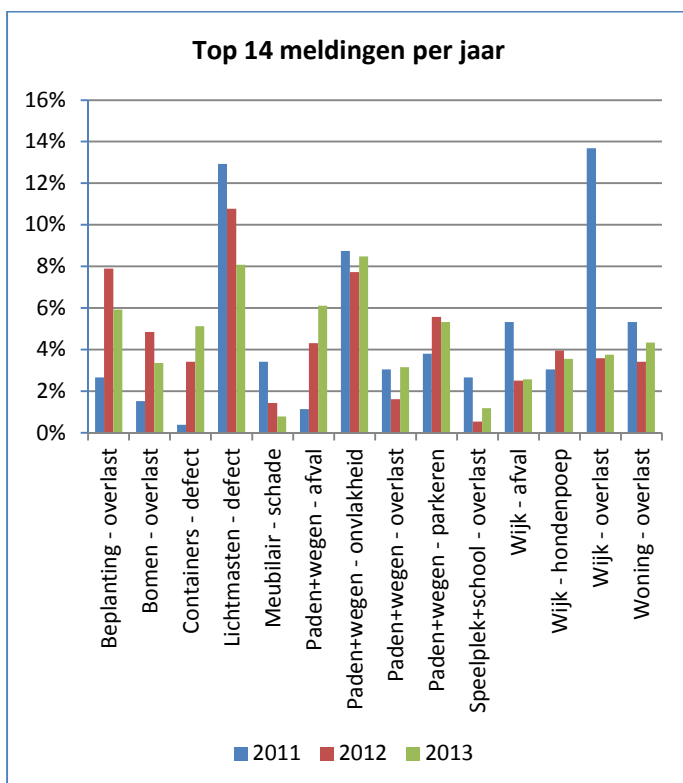
In de huidige situatie kan de terugkoppeling van de gemeente naar de inwoners volgens de wijkcoördinatoren nog worden verbeterd. Een en ander duurt nu vaak lang en/of is voor hen niet zichtbaar. Dit heeft tot gevolg dat er minder wordt gemeld of dat inwoners het zelf oplossen. Het

³ De gemeente Woudenberg werkt met het 'Project Onze Wijk' samen met enthousiaste inwoners van Woudenberg om de sociale leefbaarheid in haar wijken te versterken. De gemeente onderscheidt hierbij wijkcoördinator (ook wel wijkvertegenwoordigers genoemd), straatcoördinator (of vrijwilligers), deelnemers en fans. De wijkcoördinator beheert het wijkbudget om dit samen met inwoners te besteden aan initiatieven binnen de wijk. Hij of zij is de schakel tussen de vrijwilligers en de gemeente en heeft de beschikking over een wijkwebsite. Zie www.woudenberg.eu/onze-wijk

algemene beeld is dat de inwoners op dit moment verwachten dat de gemeente de openbare ruimte voor hen beheert, daar betalen ze ten slotte belasting voor. De gemeente daarentegen ziet hier juist een gezamenlijk traject waarin samen met bewoners wordt gewerkt aan de leefbaarheid.

Analyse meldingen

Er is gekeken naar de **meldingen en klachten** die de gemeente van inwoners ontvangt. De meldingen worden opgeslagen in het gemeentelijke systeem (Verseon). Hieruit blijkt dat in 2011, 2012 en 2013 (jan-aug) de inwoners van Woudenberg over zeer uiteenlopende zaken een melding doen. De meldingen die het meest worden genoemd zijn in de onderstaande grafiek weergegeven. Defecte lichtmasten, losliggende of ongelijkliggende tegels en overlastgevende beplanting zijn de drie meest voorkomende onderwerpen over onderhoud van de openbare ruimte. In bijlage D zijn grafieken met een overzicht van alle meldingen per jaar opgenomen.

Definities onderhoud

Er worden bij het beheer van de openbare ruimte 4 soorten maatregelen onderscheiden.

Dagelijks onderhoud

Kenmerken van dagelijks onderhoud zijn zich redelijk frequent herhalende werkzaamheden die ten laste van de exploitatie worden gebracht. Bijvoorbeeld reiniging, vegen, maaien, snoeien, onkruidbestrijding, kleine reparaties aan verhardingen, etc. Bij het dagelijks onderhoud hoort ook toezicht en het reageren op klachten en meldingen.

Groot onderhoud/renovatie

Grotere, planmatige maatregelen met als doel de structurele achteruitgang van een object te vertragen en weer aan de technische richtlijnen te laten voldoen. De werkzaamheden zijn ingrijpend van aard en periodiek. Voorbeelden zijn het herbestraten van een weg, het aanbrengen van nieuwe armaturen, het vervangen van armaturen. De kosten voor groot onderhoud kunnen sterk variëren van jaar tot jaar.

Vervanging

Bij vervanging wordt de hele constructie (weg, speelvoorziening) opnieuw gemaakt waarbij de inrichting niet wordt veranderd. Het is een ingrijpende maatregel die wordt toegepast als onderhoud niet meer toereikend is of niet meer efficiënt. De kosten variëren en worden als investeringen beschouwd.

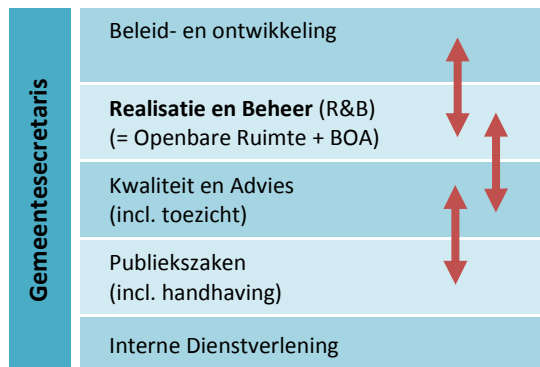
(Her)inrichting

Het vervangen van een hele constructie, waarbij ook gekozen wordt voor een nieuwe inrichting; ander materiaal, een ander profiel in de weg, nieuwe bomen op andere plekken. Ook dit zijn investeringen.

2.5 Werkwijze Realisatie & Beheer

De gemeente telt circa 12.000 inwoners, 1 kern en een groot buitengebied. De ambtelijke organisatie bestaat uit circa 80 centrale medewerkers inclusief een eigen buitendienst van 11 personen. De organisatie kent sinds 1 maart 2012 de volgende structuur met 5 afdelingen:

Voor het in beeld brengen, analyseren en beschrijven van de werkprocessen is met tien sleutelfiguren van met name afdeling Realisatie & Beheer een interview gehouden.

Beheerprocessen

De interviews hebben onder andere geresulteerd in een schematische weergave van het huidige beheerproces van iedere vakdiscipline. In bijlage E is dit schema opgenomen. Per discipline is vastgelegd:

- De verankering in beleidsstukken.
- De vorm waarin de uitvoering is georganiseerd.
- De herkomst van kwaliteitscriteria.
- De wijze van inspectie, monitoring of controle.
- In hoeverre de beheergegevens in een geautomatiseerd beheersysteem zijn opgeslagen.

Voor alle beheerprocessen geldt dat zij ook moeten voldoen aan de doelstellingen uit het Milieubeleidsplan. Dit heeft voor het beheren van de openbare ruimte betrekking op duurzaam inkopen, het inzetten van niet-chemische middelen en het inzetten van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt (Amfors).

Op basis van het schema kan worden geconcludeerd dat:

- In de huidige organisatie op dit moment vooral van de onderstaande beheergroepen de beheerwerkzaamheden planmatig zijn opgezet en structureel geïnventariseerd, gepland en gebudgetteerd. Het betreft vooral de wettelijk verplichte taken:
 - Het groot onderhoud aan wegen en rioleringen.
 - Het dagelijks onderhoud aan het groen.
 - Een deel van de reiniging.
- Voor het straatmeubilair en het dagelijks onderhoud van de wegen de beheerwerkzaamheden nog minder duidelijk gezien georganiseerd en de sturingsmechanismen (= wijze van inspectie, monitoring of controle) sterk wisselend zijn evenals de onderhoudskwaliteit. Voor de inwoners zijn dit juist zeer beeldbepalende aspecten.

Analyse werkwijze

Vanuit de interviews is verder een helder beeld ontstaan van de werkwijze, organisatie en de onderhoudskwaliteit. Onderstaand de belangrijkste bevindingen:

- De medewerkers die direct en indirect actief zijn bij het beheer van de openbare ruimte zijn actieve, kritische en betrokken personen die het voor de vakdisciplines die ze vertegenwoordigen goed willen doen.
- Het beheer is praktisch georganiseerd en compact (korte lijnen).
- De grondhouding is klantgericht, maar door de soms complexe procedures komt dit bij de bewoners anders over. Met de invoering van het nieuwe Dienstverleningsconcept per september 2013 wordt al een verbeteringslag gemaakt in de communicatie naar inwoners.
- Het beheer is momenteel vooral sectoraal (= per vakdiscipline) georganiseerd en wordt ook zo uitgevoerd. Er is een toenemende wens om meer integraal te kunnen werken. Met name omdat bij het

Wettelijke taken

*Er zijn ook wettelijke gronden waarom de gemeente de openbare ruimte beheert en onderhoudt. Het hebben van beleidsplannen en beheerplannen is een vereiste in de **Gemeentewet** ten behoeve van de financiële verantwoording (paragraaf kapitaalgoederen).*

*Op grond van de **Wegenwet** (art. 15 en 16) heeft zij een zorgplicht voor het in goede staat verkeren van de wegverhardingen die zij in beheer heeft. De wegenwet kent hiervoor de figuur van "wegbeheerder" die verantwoordelijk is voor de staat van onderhoud van de wegen. De hoeveelheden en beheer moeten worden geregistreerd, waarvoor doorgaans wegbeheersystemen worden gebruikt. De gemeente Woudenberg doet dit ook op deze manier.*

*Daarnaast is de algemene zorgplicht voor een veilige omgeving gebaseerd op het **Burgerlijk Wetboek**. Het Burgerlijk Wetboek regelt de aansprakelijkheid van beheerders van openbare voorzieningen voor schade van burgers. De beheerder is verantwoordelijk voor het uitvoeren van voldoende onderhoud en moet bij geschillen aantonen dat inspectie en onderhoud met optimale zorg zijn uitgevoerd. Beleidsplannen, beheerplannen en beheersystemen zijn hierin belangrijke instrumenten.*

groenbeheer sinds kort met beeldbestekken wordt gewerkt en er bij een aantal voorzieningen het moment van groot onderhoud en vervanging nadert.

- Het afhandelen van meldingen krijgt meestal meer prioriteit dan de structurele werkzaamheden (planmatig beheer) waardoor er soms een onderhoudsachterstand ontstaat. Dit komt onder andere bij de belijning/markering van wegen en het meubilair voor.
- Er is geen centrale en complete database met areaalgegevens en werkzaamheden die kan worden geraadpleegd en waarmee kan worden gerekend. Beheerdata bevinden zich versnipperd in de beheerorganisatie. Het is daardoor niet altijd duidelijk waarop moet worden gestuurd. Dit heeft effect op de vraag hoe en wanneer voorzieningen moeten worden vervangen en welke budgetten hiervoor dienen te worden gereserveerd (o.a. trottoirs, lichtmasten).
- Er is nog weinig borging van kwaliteitseisen waardoor het voor met name bestuurders en inwoners niet duidelijk is 'hoe hoog de lat ligt' en waarop ze kunnen sturen of reageren.
- Vanuit handhaving is er behoefte aan een duidelijk ingerichte openbare ruimte zodat er geen discussie mogelijk is over eventuele overtredingen. Een bon voor fout parkeren houdt geen stand indien de belijning of bebording te wensen overlaat. Hierdoor kan de beschikbare capaciteit ook effectiever worden ingezet.

Service normen

Met de projectgroep Dienstverlening wordt gewerkt aan een nieuw dienstverleningsconcept van de gemeente. Hiervoor is in september 2013 de aftrap gedaan waarbij de servicenormen (wie reageert wanneer en waar kunnen burgers met hun vragen terecht) beter zijn afgestemd op de huidige wensen van de burgers en de organisatie.

“Wij streven naar professionele en klantgerichte dienstverlening van kwalitatief hoog niveau én dat inwoners en ondernemers de gemeente zien als een betrouwbare, betrokken organisatie waar men welkom is.”

Bron, interviews beleidsmedewerkers 2013

TIP: *Integraal en kwaliteitsgestuurd werken sluit uitstekend aan op deze vorm van dienstverlening en servicenormen. Door integraal te werken zal de organisatie meer worden ‘onthokt’ en zijn effecten van maatregelen sneller en bredere inzichtelijk te maken.*

Beelden

De openbare ruimte kent thans een zeer wisselende kwaliteit, zelfs binnen één vak. Het beheer zou zeker meer integraal kunnen en op basis van een (totaal)visie voor de langere termijn en met wat meer ambitie.

De openbare ruimte is nog wel redelijk op orde en ordelijk, maar niet erg spannend en uitnodigend. Er mag wel wat gebeuren. Het Groene Woud is een geslaagd voorbeeld waarin dit al goed tot uitdrukking komt.

Bij het groen is recent een flinke verbetering doorgevoerd naar aanleiding van het vaststellen van onder andere het groenbeleidsplan en het werken op basis van beeldbestekken.

Met 1 integraal bestek en begroting zou de onderlinge afstemming van maatregelen kunnen worden verbeterd.

De Buitendienst werkt klantgericht. Door de korte lijnen worden meldingen snel en pragmatisch opgelost.

Door de inrichting beter te laten aansluiten bij het actuele gebruik wordt ook de handhaving vereenvoudigd.

Bron, interviews beleidsmedewerkers 2013

3. VISIE EN BELEIDSTHEMA'S

Integraal beheer zonder visie is als een boom zonder wortels. Visie is een vereiste. Want waar doen we het voor? Wat willen we bereiken? Wat vinden we belangrijk? Dit hoofdstuk legt de visie vast aangaande het beheer van de openbare ruimte in de kern en het buitengebied van Woudenberg. Het gaat om de visie op hoofdlijnen en de uitwerking van een aantal beleidsthema's. Per beleidsthema zijn beleidslijnen met een toelichting opgenomen. De beleidslijnen van ieder thema resulteren in een opsomming van mogelijke projecten of activiteiten om het beleid uit te voeren.

3.1 Visie op hoofdlijnen

De visie verwoordt de gemeentelijke grondhouding, doelen, ambities en uitgangspunten voor de onderhoudskwaliteit van de voorzieningen in de openbare ruimte. De gebruiker als 'klant van de openbare ruimte' staat hierbij centraal.

De openbare ruimte vervult belangrijke functies die bijdragen aan het welzijn van mens, milieu, economie en natuur. Het beheer van de openbare ruimte dient een evenwichtig verdeelde aandacht te geven aan deze functies. De visie kan dan ook als volgt worden verwoord:

Het beheer van de openbare ruimte is gericht op het duurzaam (= langdurig en milieubewust) in stand houden van deze ruimte en is nauw afgestemd op de betekenis van de openbare ruimte voor de gebruikers ten aanzien van de leefbaarheid (= veiligheid, gezondheid en natuurbeleving). Dit leidt tot een goed ingerichte, optimaal en duurzaam beheerde openbare ruimte die intact, schoon, veilig en groen is.

De visie op hoofdlijnen is vertaald naar 19 concrete beleidslijnen die richtinggevend zullen zijn voor de aansturing en uitvoering van het beheer van de openbare ruimte. Deze beleidslijnen functioneren als de pijlers voor het beheer, waarnaar bij planvorming en uitvoering consequent wordt gehandeld.

3.2 Ambities

De gemeente Woudenberg onderscheidt de volgende ambities voor het beheer:

- De openbare ruimte wordt effectief en efficiënt beheerd.
- De openbare ruimte wordt op milieuvriendelijke wijze beheerd.
- Instandhouding, versterking en ontwikkeling van de openbare ruimte is in sterke mate gericht op het realiseren van een duurzame leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties.
- Veiligheid en beheerbaarheid gelden als basisvoorwaarden waaraan het beheer van de openbare ruimte moet voldoen.

De visie op hoofdlijnen wordt verder uitgewerkt aan de hand van de volgende beleidsthema's:

- Ontwerp, inrichting en materiaalgebruik / sortiment (§ 3.3).
- Gebruik reguleren en stimuleren (§ 3.4).
- Beheer en onderhoud (§ 3.5).
- Duurzaamheid en milieu (§ 3.6).
- Communicatie en participatie (§ 3.7).

3.3 Thema ontwerp, inrichting en materiaalgebruik / sortiment

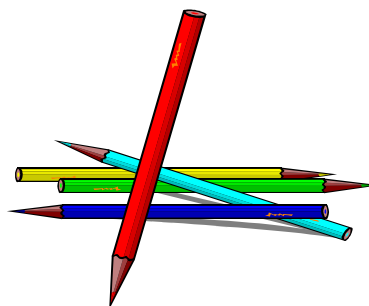
Het thema ontwerp, inrichting en materiaalgebruik / sortiment kent 5 beleidslijnen: 1 t/m 5.

Beleidslijn 1 – UNIFORMITEIT IN MATERIAALGEBRUIK / SORTIMENT

Het materiaalgebruik aan verhardingen en straatmeubilair en het sortiment aan beplanting en bomen in Woudenberg is uniform en op elkaar afgestemd. Het draagt bij aan de identiteit, attractiviteit en biodiversiteit van de leefomgeving. Alleen op accentpunten kan gemotiveerd van deze beleidslijn worden afgeweken.

Toelichting

Toepassing van een beperkte variatie aan materialen draagt bij aan de herkenbaarheid van wegen, buurten of gebiedsdelen. Hierbij is maatwerk noodzakelijk waarbij een juist evenwicht wordt gehanteerd in eenvormigheid en afwisseling. De materiaal- en soortkeuze moet bijdragen aan de gewenste beeldcontinuïteit en biodiversiteit en voor afwisseling zorgen door accenten toe te passen. Uitgangspunt is dat langs samenhangende structurelementen (bv. gebiedsontsluitingswegen of histo-

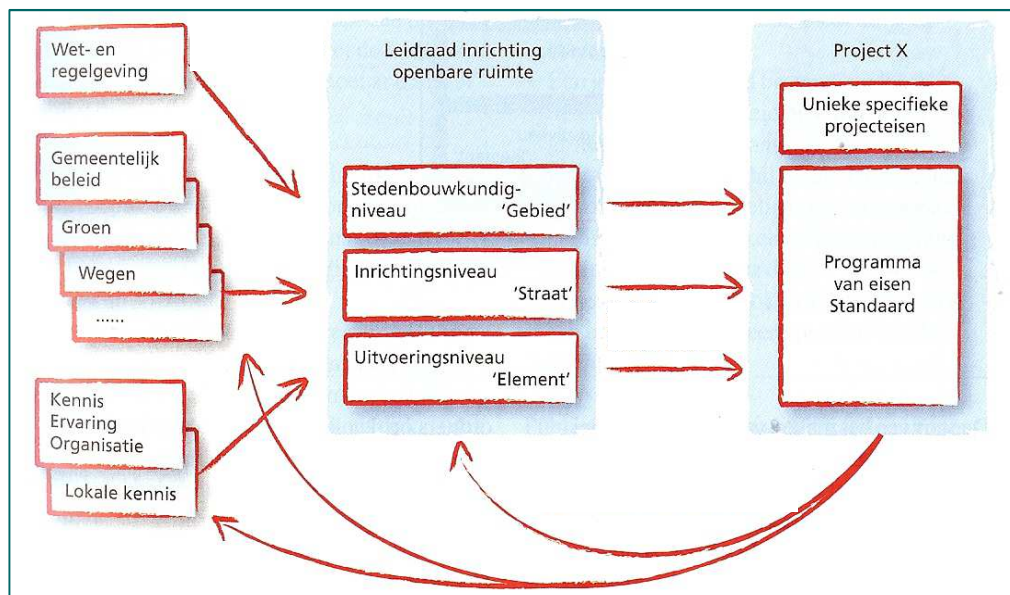
rische wegen) de materiaal- en soortkeuze ondersteunend is aan de continuïteit van het beeld. Voor wat betreft de individuele buurten of gebiedsdelen geldt dat de materiaal- en soortkeuze afgestemd dient te worden op het toegepaste stedenbouwkundige concept en de gewenste biodiversiteit. Zo is in het buitengebied de keuze voor inheems bosplantsoen (bv. veldesdoorn, meidoorn) een voorwaarde terwijl voor de wijk Laanzicht juist toepassing van cultuursoorten (bv. sieppel, cultuurroos, struikganzerik) meer passend is. Op deze manier wordt bijgedragen aan de versterking van de differentiatie tussen de buurten onderling en aan de karakteristieken van de totale openbare ruimte.

Beleidslijn 2 – INTEGRAAL EN PROJECTMATIG WERKEN

Alle vakdisciplines worden in de diverse stadia van het planproces betrokken bij nieuwe ontwerpen en inrichtingsplannen volgens een duidelijk, beknopt, toegankelijk en praktisch protocol.

Toelichting

Het planproces voor stedelijke ontwikkeling, herinrichting of renovatie van de bestaande situatie is in verschillende fases op te delen: Programmafase, Ontwerpfase, Technische fase, Uitvoeringsfase en Beheerfase. De stappen die in elke fase worden doorlopen, vanaf het opstellen van een startnotitie (projectplan, plan van aanpak), programma van eisen, voorlopig ontwerp, tot uiteindelijk de overdracht naar beheer en gebruik zijn hierbij in een protocol verwerkt.

Door daarin duidelijke go/no go momenten op basis van documenten en resultaten te benoemen en aan te geven wie bij welke stap wordt betrokken en wat zijn rol is, wordt geborgd dat er ook daadwerkelijk integraal wordt gewerkt. Dit geldt vooral bij (her)inrichtingen maar ook bij renova-

ties en groot onderhoud. Onderstaand figuur is een schematisch voorbeeld van een protocol voor integraal en planmatig werken bij ontwikkeling, (her)inrichtingen en renovaties van gebieden⁴.

Beleidslijn 3 – GEBRUIKSBEWUST INRICHTEN

Op buurt- of straatniveau is ruimte en speling om de openbare ruimte aan te passen aan de actuele eisen en wensen van de gebruiker(s) en beheerder(s).

Toelichting

Gebieden en elementen die deel uitmaken van de hoofdstructuur vervullen diverse belangrijke functies en bieden hierdoor beperkte ruimte voor toevoeging van nieuwe of andere functies. Op een lager detailniveau (straten of woonerven) is meer ruimte om een aangepaste invulling te geven. De bevolking anno nu is namelijk een andere dan die in de ontstaansjaren van de diverse buurten. De eisen die aan de openbare ruimte wordt gesteld (en de wensen!) zijn daardoor ook veranderd en tegelijkertijd is de druk op de openbare ruimte toegenomen. Zo is het aantal auto's toegenomen (geparkeerd en rijdend), is de sociale controle afgenomen en is de wens ontstaan om woonwijken meer levensloopbestendig te laten zijn. Dit maakt het wenselijk om flexibeler om te gaan met de elementen op straatniveau, waarbij een andere (groene) invulling (vaste planten, buurttuin) of soms zelfs verandering van functie (spelen, parkeren) tot de mogelijkheden behoort. Uiteraard gelden ook dan behoud van ruimtelijke kwaliteit, aansluiten op het karakter van de specifieke buurt en bepaalde minimum arealen of maten als uitgangspunten.

Door gebruiksbewust in te richten kan ook beter worden voorkomen dat openbare ruimte door bewoners kan worden toegeëigend (illegaal grondgebruik). Daarnaast biedt een 'uitgiftekaart' met bijbehorende beslisboom uitkomst om duidelijk te maken welke terreinen in de openbare ruimte van de gemeente te huur of te koop te zijn. Niet goed functionerende voorzieningen kunnen hiermee een impuls krijgen evenals de mogelijkheden voor efficiënter beheer en daarmee een besparing op de beheerkosten. Met de recent vastgestelde nota 'Ongeregistreerd grondgebruik' is reeds aanvang gemaakt om de omvang van het bewust of onbewust door bewoners in gebruik genomen gemeenteground in beeld te krijgen en zijn beleidsregels opgesteld.

Beleidslijn 4 – BEHEERBEWUST ONTWERPEN

Nieuwe ontwerpen en inrichtingsplannen voldoen aan de randvoorwaarden ten aanzien van het beheer en onderhoud en worden beheerbewust ontworpen.

⁴ Bron: Leidraad inrichting openbare ruimte, handreiking voor het opstellen van een standaard programma van eisen, publicatie CROW, 2008.

Toelichting

Het is van belang dat al in de eerste vier fasen van het planproces (zie beleidslijn 2) wordt nagedacht over fase vijf: het latere beheer. Het doel hiervan is:

- Zoveel mogelijk te voorkomen dat bij de overdracht naar de beheerafdeling (of veel later) problemen naar voren komen die leiden tot ongewenste toevoegingen aan de buitenruimte (o.a. antiparkeerpalen) en slecht beheerbare situaties met onverwachte praktische of financiële gevolgen.
- Op voorhand duidelijkheid te hebben over de beheerkosten van een nieuw inrichtingsplan zodat er een doorvertaling naar de onderhoudsbegroting kan worden gemaakt.

Het hanteren van een Kwaliteitsplan en/of Handboek Openbare ruimte dat onder meer de eisen bevat die gesteld worden aan het ontwerp, de inrichting en de aanleg van de openbare ruimte kan hierbij een handig instrument zijn. Ook het uitvoeren van een beheertoets in combinatie met het opstellen van een beheerparagraaf is aan te bevelen.

Beleidslijn 5 – MILIEUBEWUST INRICHTEN

Bij herinrichting, uitbreiding of aanpassing van de openbare ruimte worden preventieve maatregelen genomen die niet-chemische en volledig milieuvriendelijke methoden van onderhoud mogelijk maken.

Toelichting

Preventieve maatregelen zijn maatregelen om onkruidgroei op verharding en in beplanting te voorkomen of te minimaliseren. Zo kan door het toepassen van grote verhardingselementen de hoeveelheid voeg Lengte worden beperkt. Door te zorgen voor een snelle sluiting van beplantingen of een alternatieve bodembedekking (bv. kruidlaag, lavakorrels) kan onkruidgroei worden voorkomen. Een ander voorbeeld van een preventieve maatregel is het toepassen van beplanting die vrij kan uitgroeien waardoor geen of slechts minimale beheeringrepen nodig zijn en waardoor de hoeveelheid snoeiafval wordt beperkt. Bij het nemen van preventieve maatregelen geldt dat deze niet de gewenste ruimtelijke kwaliteit van het ontwerp mogen aantasten.

UITWERKING/VERTALING NAAR INSTRUMENTEN

De hiervoor genoemde beleidslijnen voor ontwerp, inrichting en sortiment kunnen met hulp van de onderstaande instrumenten een concrete invulling krijgen:

- Opstellen **Handboek Inrichting Openbare Ruimte (A)**: een plan, handboek of catalogus voor het gehele openbare gebied met eventueel uitwerkingen per wijk of buurt met daarin beschrijvingen van en handreikingen voor de kwaliteit van de inrichting van de openbare ruimte. Het betreft zowel de karakteristiek als ontwerpstyl, ontwerpkenmerken en materiaalgebruik. Het programma van eisen voor de ontwikkeling van het Groene Woud kan hiervoor als opmaat dienen.

- **Opstellen protocol integraal projectmatig werken Openbare Ruimte (B):** de procedure die wordt gevolgd om vooral bij de ontwikkeling van projecten in de openbare ruimte te borgen dat er integraal wordt gewerkt. Het betreft een beknopte aanvulling en vooral praktische invulling op de nota 'Projectmatig Werken in Woudenberg', januari 2012. Zie bijlage I voor een voorbeeld.
- **Instellen beheertoets (C):** een procedure of protocol waarbij volgens een vast format wordt getoetst of ontwerpvoorstellen voldoende rekening houden met beheer- en onderhoudsaspecten. Andersom is het van belang om ook vanuit de praktijk van beheer en onderhoud momenten van terugkoppeling in te bouwen voor het geval gebruik of functies wijzigen of er andere redenen zijn om het beheer en eindbeeld bij te stellen.
- **Opstellen uitgiftekaart met beslisboom (D).** Dergelijke kaart kan gezien worden als aanvulling op het beleid inzake ongeregistreerd grondgebruik.
- Opstellen **kaart functionele eenheden (E)** en hoofdstructuren openbare ruimte.

3.4 Thema Gebruik reguleren en stimuleren

Voor het thema gebruik zijn 5 beleidslijnen uitgewerkt: 6 t/m 10.

Beleidslijn 6 – VEILIG EN UITDAGEND SPELEN

De openbare ruimte biedt actuele, veilige en uitdagende (in)formele speelruimte voor kinderen van alle leeftijdsgroepen.

Beleidslijn 7 – RECREATIEF GEBRUIK DICHT BIJ HUIS

De openbare ruimte is mede ingericht om extensieve recreatieve activiteiten in de directe woonomgeving mogelijk te maken. Voor intensieve recreatieve activiteiten worden specifieke zones of gebieden aangewezen.

Beleidslijn 8 – VOORZIENINGEN ZIJN VEILIG EN BRUIKBAAR

Parken, sportparken, volkstuincomplexen, begraafplaatsen, speelplekken e.d. zijn goed en veilig bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar.

Beleidslijn 9 – REGULEREN NA STIMULEREN VAN CORRECT GEBRUIK

Handhaving wordt ingezet als blijkt dat (repeterende) onderhoudsmaatregelen en (her)inrichtingsmaatregelen niet afdoende (zullen) zijn om een juist gebruik van de openbare ruimte te bewerkstelligen.

Beleidslijn 10 – UITGIFTE OPENBAAR GEBIED IS MOGELIJK

Niet structuurbepalende openbare ruimte kan in aanmerking komen voor privatisering.

Toelichting

De openbare ruimte is van iedereen. Het is dan ook van belang dat iedere gebruikersgroep kan recreëren in de openbare ruimte. Het gaat om onder andere wandelen, fietsen en spelen. De gemeente hanteert hierbij als randvoorwaarde dat het recreatieve gebruik de andere functies (bijv. verkeersfunctie) niet ondermijnt of ten koste gaat van het duurzaam voortbestaan van de voorzieningen. Andersom is belangrijk dat bijvoorbeeld de verkeersfunctie (met name die van de auto) niet de overhand krijgt. De balans is soms precair.

Voor sommige (soms intensieve) gebruiksvormen zullen zones moeten worden gemaakt bijvoorbeeld speelplekken, hutten bouwen, parkeerplaatsen, hondendolterreinen en -uitlaatgebieden, ATB-routes of ruiterspaden. En soms zijn hiervoor zelfs speciale voorzieningen, al dan niet met bepaalde 'regels', nodig. Hierbij kunnen kinderspeelplekken, skeelerasfalt, barbecueplekken maar ook parkeerplaatsen als voorbeeld worden genoemd. Deze zones of voorzieningen kunnen nodig zijn om een bepaald (gereguleerd) gebruik mogelijk te maken, maar ook om te voorkomen dat verschillende gebruikersgroepen elkaar hinderen bij hun activiteiten buitenshuis. De Algemene Plaatselijke Verordening (APV) biedt mogelijkheden om tegen ongewenst gebruik op te treden.

De gemeente hanteert als beleidsuitgangspunt dat door een goed ontwerp en inrichting het gewenste gebruik wordt gestimuleerd of gereguleerd. Handhaving wordt pas ingezet nadat blijkt dat dit niet voldoende is. Hierbij wordt bij voorkeur thematisch of gebiedsgericht opgetreden.

Om goed op de behoefte en wensen van inwoners en gebruikers in te kunnen spelen, is het wenselijk om op regelmatige basis door middel van onderzoek (bv. enquête, omgevingspsychologisch onderzoek) hierover inzicht te verwerven.

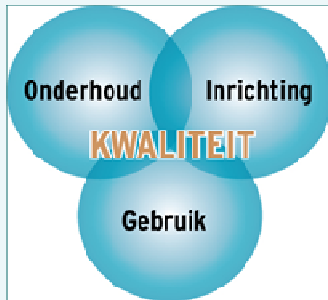
Ook een uitgiftekaart en een kaart met hoofdstructuren zijn hierbij nuttige instrumenten om aan bewoners duidelijk te maken wat wel en niet mogelijk is (zie beleidslijn 3).

UITWERKING/VERTALING NAAR INSTRUMENTEN

De hiervoor genoemde beleidslijnen voor gebruik kunnen op de volgende manieren een concrete invulling krijgen:

- **Gebruikerswensen in beeld brengen (F):** het is belangrijk om een beeld te hebben van de meningen en wensen van de gebruikers van de openbare ruimte om hierop te kunnen inspelen bij de (her)inrichting en het beheer van het openbaar gebied. Het uitzetten van een bewonersenquête met vragen gericht op het gebruik van de buitenruimte, het gericht enquêteren van bezoekers van een gebied of het laten uitvoeren van gebruikers-observaties zijn mogelijkheden om een beeld te krijgen. Vervolgens kan vanuit inrichting en beheer hierop beter worden ingespeeld. Hierbij zijn

ook mogelijkheden voor participatie van bewoners en bedrijven, zie beleidslijn 18 en 19.

- **Vernieuwen van het speelbeleid (G):** Gekoppeld aan de leeftijdsopbouw van deelgebieden en anticiperend op de toekomst verwachtingen van de bevolking.
- **Opstellen uitgiftekaart en beslisboom (D)** (zie vorige paragraaf).

3.5 Thema Beheer en onderhoud

Voor het thema beheer en onderhoud zijn 4 beleidslijnen uitgewerkt: 11 t/m 14.

Beleidslijn 11 – ONTWERP- EN GEBRUIKSBEWUST BEHEREN

In het beheer en onderhoud van de openbare ruimte wordt het (oorspronkelijk) ontwerp gerespecteerd en zo mogelijk versterkt, ook bij aanpassingen voor veranderend gebruik.

Toelichting

Wanneer het gebruik niet meer strookt met de inrichting en het beheer dan zou in principe het ontwerp opnieuw moeten worden beoordeeld om te bepalen of eventuele aanpassingen in het geheel blijven passen. Dit komt de ruimtelijke (beeld)kwaliteit ten goede. Het plaatsen van anti-parkeerpalen is in deze context een tijdelijke maatregel die de andere parkeerwensen van gebruikers ontmoedigt. Ook voor de zogenaamde 'olifantenpaden' geldt dat het ontwerp niet (meer) voldoet.

In de huidige situatie zijn vooral in de oudere wijken al jarenlang knelpunten met eenvoudige inrichtingsmaatregelen pragmatisch opgelost. Op termijn 'verwatert' daarmee het oorspronkelijk bedoelde beeld van de openbare ruimte en kan beter tot herinrichting worden overgegaan.

Beleidslijn 12 – KWALITEITSGESTUURD BEHEREN

Het beheer van de openbare ruimte is kwaliteitsgestuurd. Het kwaliteitsniveau voor het onderhoud is sober en doelmatig, waarbij de functionaliteit van de voorzieningen niet in gevaar komt. Enkele nader aan te wijzen bijzondere locaties worden op een hoger kwaliteitsniveau onderhouden.

Toelichting

Bij kwaliteitsgestuurd beheer wordt gestuurd op resultaat met behulp van kwaliteitsomschrijvingen en -beelden. Deze beheerwijze:

- Geeft de gemeente de mogelijkheid zich meer op haar regietaken te richten.
- Is een prima middel om met niet-vaktechnici zoals bestuurders en burgers te praten over de (onderhouds)kwaliteit.
- Leidt (op termijn) vaak tot meer eenduidige en betere resultaten.

Er wordt onderscheid gemaakt in 'inrichting', 'onderhoud' en '(reguleren/stimuleren van) gebruik' van de openbare ruimte. Voor welk kwaliteitsniveau ook gekozen wordt, altijd geldt dat deze drie factoren met elkaar in balans moeten zijn. Vindt er bijvoorbeeld een forse wijziging plaats in de onderhoudskwaliteit dan zou de inrichtingskwaliteit ook moeten worden aangepast of het gebruik moeten veranderen (door regulatie of stimulatie) om niet in onbalans te raken.

Bij kwaliteitsgestuurd beheer wordt gestuurd op resultaat met behulp van kwaliteitsomschrijvingen en/of kwaliteitsbeelden. De landelijke standaard voor kwaliteitsnormering van CROW⁵ vormt hiervoor de basis. Aan de hand van het vastgestelde kwaliteitsniveau worden de budgetten voor beheer en onderhoud bepaald en bewaakt.

⁵ CROW is een kennisplatform voor Infrastructuur, Verkeer, Vervoer en Openbare Ruimte. Hierin zijn onder meer de gestandaardiseerde RAW-bestekken ondergebracht.

Tijdig renoveren

Uit de nulmeting komt naar voren dat een aanzienlijk deel van de voorzieningen (vooral elementverhardingen, beplantingen, straatmeubilair, speelvoorzieningen) als 'versleten of niet meer passend' te beoordelen is en aan renovatie toe is. Als gevolg van bezuinigingen zijn in bepaalde periodes noodzakelijke renovaties uitgesteld waardoor nu een achterstand is of dreigt te ontstaan. Het relatief hoge aandeel versleten en niet passende voorzieningen is in belangrijke mate debet aan de tendens van een afnemende beeldkwaliteit.

Het niet oplossen van de achterstand in renovaties en het niet vervangen van voorzieningen leidt tot een verdere afname van de beeldkwaliteit of vraagt (op termijn) om een structureel hoger regulier onderhoudsbudget om de beeldkwaliteit in stand te houden. Naast een eenmalige investering is het gewenst om structureel een renovatiebudget op te nemen in de begroting. Op deze manier wordt voorkomen dat de gemeente over 10 jaar opnieuw met een hierboven beschreven situatie wordt geconfronteerd.

De gemeente hanteert als uitgangspunt dat in principe de gehele gemeente op eenzelfde kwaliteitsniveau wordt onderhouden en dat dit sober en doelmatig is. Uitzonderingen hierop zijn een aantal nader aan te wijzen bijzondere locaties waar een hoger onderhoudsniveau wordt toegepast (voor groen is dit al vastgesteld: centrum, entrees en begraafplaatsen).

Om de juiste keuzes te kunnen maken in het kwaliteitsgestuurde beheer van de openbare ruimte en om hierop te kunnen sturen wil de gemeente werken met kwaliteitsindicatoren. Deze kunnen worden gebundeld en meetbaar worden gemaakt in de vorm van een voor Woudenberg op maat gesneden kwaliteitscatalogus Beheer Openbare Ruimte. Aan de hand van deze catalogus worden dan keuzes gemaakt voor het gewenste kwaliteitsniveau inclusief bijbehorend onderhoudsbudget. In bijlage F is zijn voorbeelden opgenomen van kwaliteitsindicatoren die mogelijk voor Woudenberg relevant zijn en op basis waarvan een kwaliteitscatalogus kan worden opgesteld.

Beleidslijn 13 – PLANMATIG WERKEN

Het beheer van de openbare ruimte wordt op efficiënte en effectieve wijze uitgevoerd.

Toelichting

Een planmatige aanpak van het beheer ligt in de lijn van de gemeentebrede ambitie om lean te werken. Planmatig werken bij het beheer van de openbare ruimte houdt in dat inzicht nodig is in omvang en samenstelling van de areaalgegevens, duidelijk is wat de bijbehorende eindbeelden en/of kwaliteitsindicatoren zijn, volgens welke beheermethodes wordt gewerkt en welke maatregelen concreet nodig zijn.

Bijlage G bevat een basisschema voor een planmatige aanpak van het beheerproces in Woudenberg. Met behulp van dit basisschema kunnen op gestructureerde wijze eenvoudige beheer- en onderhoudsplannen worden opgesteld bijvoorbeeld voor de disciplines waarbij dit nu nog ontbreekt.

Planmatig werken is niet alleen het werken met up to date gegevens en beheer- en onderhoudsplannen. Het betekent ook het alert zijn op het bundelen van onderhoudswerkzaamheden (eventueel in één bestek) die in elkaars verlengde liggen. Bijvoorbeeld

het koppelen van veegbeheer met onkruidbeheer en of maaiwerkzaamheden (kantsteken) zodat één persoon, organisatieonderdeel of bedrijf hiervoor verantwoordelijk is.

Verder is het belangrijk dat al in de ontwerpfase aandacht is voor het latere beheer. Het koppelen van een verplichte beheerparagraaf aan een ontwerp evenals een afschrijvingsstelsel voor investeringen in vervangingen gelden hierbij als belangrijke hulpmiddelen.

Tenslotte valt ook de inzet van toezicht en handhaving in de openbare ruimte onder dit planmatig werken. De inzet van de BOA kan meer gebruiks- of gebiedsgericht. Bijvoorbeeld: in het Van Rijningspark wordt alleen op zaterdag fout geparkeerd waardoor het voor de hand ligt om ook op die dag te handhaven. Of wanneer uit bepaalde wijken veel meldingen komen van overlastsituaties kan hiervoor een wijkaanpak gemaakt worden, aan de hand waarvan de inzet van de BOA kan worden gepland.

Beleidslijn 14 – TIJDIG VERVANGEN

De openbare ruimte is in goede staat (= intact / heel) en ziet er verzorgd (= schoon) uit.

Toelichting

De openbare ruimte voldoet het beste aan zijn functies, levert de minste bewonersklachten op en vraagt relatief gezien om de minste onderhoudsinspanning als er geen sprake is van achterstallig onderhoud. Door de openbare ruimte er steeds verzorgd te laten uitzien, wordt bijgedragen aan een prettig straatbeeld en vermindert de neiging om de ruimte verkeerd te gebruiken (bijv. zwerfafval achter te laten). Tevens is er een relatie tussen beheer en (het gevoel van) veiligheid:

- In een omgeving met veel zwerfafval en verwaarloosd groen en straatmeubilair voelen mensen zich minder veilig. Men is geneigd deze plekken te mijden⁶.
- Voor de beleving van veiligheid moet zichtbaar zijn dat er wordt gezorgd voor de omgeving en dat iemand zich verantwoordelijk voelt. Dit wordt versterkt als men daadwerkelijk mensen aan het werk ziet of een toezichthouder aanspreekbaar is⁷.
- Een schone omgeving is objectief veiliger. Mensen zijn bij een vuile en verwaarloosde omgeving geneigd tot het overschrijden van andere normen zoals graffiti spuiten en zelfs stelen (o.a. broken window theorie)⁸.

Met behulp van de instrumenten voor kwaliteitsgestuurd beheren (zie beleidslijn 12) kan uitstekend worden gestuurd op het gewenste onderhoudsniveau van de openbare ruimte. Belangrijke

⁶ Elffers, H. en De Jong, W. (2004). 'Nee, ik voel me nooit onveilig'. Determinanten van sociale onveiligheidsgevoelens. Werkdocument 5. Den Haag, Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling Leiden, NSCR.

⁷ Blokland T. (2009) 'Het belang van publieke familiariteit in de openbare ruimte'. Tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij, 3 (36), 183-19.

⁸ Keizer, K.S. Lindenberg, en L. Steg (2008) 'The spreading of disorder' in Science.

randvoorwaarde hierbij is dat voorzieningen worden vervangen zodra ze ‘versleten’ zijn. Het is anders niet – of alleen met veel extra inspanning – mogelijk om de gewenste kwaliteit te realiseren. Gezien de leeftijdsopbouw van de wijken in de gemeente bereiken de voorzieningen in de openbare ruimte in een aantal wijken en buurten binnenkort het einde van hun levensduur en is de komende jaren een piek te verwachten in de renovaties en herinrichtingen van de openbare ruimte. Het is verstandig hierop nu reeds in te spelen door een planning voor deze renovaties en herinrichtingen (renovatieplan) op te stellen en hiervoor financiën te reserveren.

Figuur: Overzicht leeftijdsopbouw wijken en buurten (bron: Toekomstvisie Woudenberg, Themadeel 2: het leefklimaat binnen de bebouwde kom)

UITWERKING/VERTALING NAAR INSTRUMENTEN

De hiervoor genoemde beleidslijnen voor beheer en onderhoud kunnen op de volgende manieren een concrete invulling krijgen:

- Opstellen **kwaliteitscatalogus (H)**: een ‘beeldenboek’ dat per beheercategorie (bv. lichtmasten, elementverhardingen, bosplantsoen, gazon) de onderhoudskwaliteit aan de hand van meetbare beeldaspecten vastlegt en hierbij onderscheid maakt in meerdere onderhoudsniveaus (hoog-basis-laag). De kwaliteitscatalogus dient als basis voor het maken van de bestekken en voor het verrichten van monitoringen en het houden van toezicht.
- Opstellen **kaart functionele eenheden (E)** voor het aangeven een kwaliteitszonerings.
- Bestuurlijke discussie over de **gewenste onderhoudskwaliteit (I)**: aan de hand van de kwaliteitscatalogus en hiermee samenhangende eenheidsprijzen kan desgewenst de discussie gevoerd worden over al of geen verhoging van de onderhoudskwaliteit, de hiermee samenhangende kwaliteitsverbetering en meerkosten.

- **Implementatie (J)** kwaliteitsgestuurd beheren: plan van aanpak om de nog te ontwikkelen instrumenten (kwaliteitscatalogus, beheerzoning, schouwmethodiek, uitleg of training) in gebruik te laten nemen door de medewerkers van de gemeente en daarmee de feitelijke implementatie mogelijk te maken. Ook het doorvoeren van onder andere de kwaliteitsindicatoren in de begroting valt onder de implementatie.
- **Opstellen beheerparagraaf (C)**: het standaard koppelen van een beheerparagraaf aan ontwerpen om te borgen dat rekening gehouden wordt met belangrijke beheer- en onderhoudsaspecten van objecten in de openbare ruimte. Verder kan het zorgen dat voldoende financiële middelen beschikbaar komen voor de uitvoering van het onderhoud. Uit te voeren in samenhang met het instellen van de beheertoets.
- **Monitoring kwaliteit openbare ruimte (K)**: monitoren van inrichting, onderhoud en gebruik van de openbare ruimte onder andere om knelpunten te signaleren, te reageren op ontwikkelingen en verantwoording af te kunnen leggen. Vooraf laten gaan door een uitgebreide nulmeting om de vertreksituatie in beeld te brengen. In samenhang met implementatie kwaliteitsgestuurd werken oppakken.
- Opstellen **handleiding (L)** voor de hierboven beschreven monitoring. Dit betreft de beleids/burgerschow, geen bestekschouw.
- Opstellen eenvoudige **beheer- en onderhoudsplannen (M)** incl. beheersysteem om areaalgegevens, werkzaamheden, planningen en kosten inzichtelijk te maken. Koppeling van areaalgegevens in 1 digitale kaart of te koppelen kaarten zorgt hierbij voor een naadloze aansluiting. Werkzaamheden en planningen kunnen daaraan in verschillende systemen gekoppeld zijn. Voor een aantal voorzieningen is dit reeds in orde.
- Opstellen eenvoudig **renovatieplan (N)** met een planning van de vervangingen en renovaties (herinrichtingen op straat- en buurtniveau) om de benodigde werkzaamheden en bijbehorende investeringen gelijkmatig te kunnen spreiden over een aantal jaren.
- **Afschrijvingssysteem invoeren (O)**: voorzieningen in de openbare ruimte hebben een bepaalde levensduur. Een gezond financieel beheer houdt in dat ruim vooraf rekening wordt gehouden met toekomstig benodigde vervangingen. Een systeem van afschrijving waarbij geld wordt gereserveerd voor het vervangen van versleten of gedateerde voorzieningen is een mogelijkheid om hierop in te spelen. Hiermee wordt planmatig vervangen (zie M) mogelijk.

3.6 Thema Duurzaamheid, milieu en ecologie

Het thema duurzaamheid en milieu kent 3 beleidslijnen: 15 t/m 17.

Beleidslijn 15 – TOEPASSEN VAN DUURZAME MATERIALEN

Toegepaste materialen voldoen aan relevante duurzaamheideisen.

Toelichting

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft als ambitie uitgesproken om vanaf 2010 bij 75% van hun inkoop duurzaamheid als zwaarwegend criterium mee te wegen. Het streven is om in 2015 voor 100% duurzaam in te kopen. Deze ambitie is inmiddels reeds verankerd in zowel het gemeentelijke milieubeleid als het inkoop- en aanbestedingsbeleid, waarbij geldt dat gemeente Woudenberg streeft naar een 50% duurzame inkoop conform de landelijk eis. Agentschap NL (voorheen Senternovem) of PIANOO hebben criteria en praktische instrumenten ontwikkeld om duurzaamheid bij inkoop en aanbestedingen mee te nemen⁹.

Duurzaam inkopen houdt in dat expliciet rekening wordt gehouden met milieu- en sociale aspecten in alle fasen van het inkoopproces. Bij milieuaspecten gaat het om het effect van een product, dienst of werk op het milieu, bijvoorbeeld door energie of materiaalgebruik. Bij sociale aspecten gaat het om thema's als kinderarbeid, mensenrechten of inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Voorbeeld van een criterium is het aanschaffen van duurzaam geteeld plantmateriaal.

Beleidslijn 16 – MILIEUVRIENDELIJK BEHEREN

Beheerwerkzaamheden vinden plaats met milieuvriendelijke middelen en met behulp van milieubewuste methoden.

Toelichting

Voor het uitvoeren van beheerwerkzaamheden zijn diverse machines beschikbaar of werkwijzen mogelijk. De ene machine of werkwijze is milieubewuster dan de andere. Voorbeelden van beheerwerkzaamheden waarbij diverse keuzemogelijkheden zijn, maar die bij voorkeur op milieuvriendelijke wijze uit te voeren zijn: onkruidbestrijding in openbaar groen, onkruidbestrijding op verhardingen, schonen en baggeren van watergangen, verwijderen van algen, graf-

⁹ De criteria zijn doorlopend in ontwikkeling. Zie de website van Agentschap NL of www.pianoo.nl voor de meest recente criteria.

fiti of beplakking en gladheidbestrijding. De beleidslijn houdt in dat in principe geen chemische middelen worden toepast en de milieuvriendelijke methoden de voorkeur hebben. In sommige situaties kan echter de (éénmalige) inzet van chemische middelen per saldo minder milieuschade met zich meebrengen dan het hanteren van een mechanische werkwijze. Dit verschilt echter per geval. Het verdient aanbeveling om per individueel probleemgeval te zoeken naar de meest milieuvriendelijke oplossing.

Beleidslijn 17 – ECOLOGISCH BEHEREN WAAR HET KAN

Ecologisch onderhoud vindt plaats in het buitengebied, op de overgang tussen buitengebied en bebouwde kom en op de grote(re) groengebieden binnen de bebouwde kom.

Toelichting

Om de biodiversiteit (flora en fauna) of een natuurlijk groen aanzien te stimuleren kunnen groenvoorzieningen ook ecologisch worden beheerd. Dit houdt in dat natuurlijke processen worden gestimuleerd en er hoofdzakelijk inheemse planten worden toegepast. Wanneer er voldoende ruimte is om de natuurlijke processen hun gang te laten gaan is ecologisch beheer qua kosten vergelijkbaar met het cultureel beheer. In de gemeente Woudenberg wordt ecologisch beheer daarom in het buitengebied en in de bebouwde kom in de grotere groengebieden en aan de randen van de kom toegepast. Ook wordt in de gemeente bijvriendelijk gehandeld conform het convenant 'Bijvriendelijk handelen'.

UITWERKING/VERTALING NAAR INSTRUMENTEN

De hiervoor genoemde beleidslijnen voor milieu, duurzaamheid en ecologie kunnen op de volgende manieren een concrete invulling krijgen:

- **Toepassen van duurzame materialen (P):** het gaat dan om het gebruik van milieuvriendelijk geteelde bomen en heester die voldoen aan de eisen zoals gesteld door het EKO-keurmerk (= verkrijgbaar bij kwekers met SKAL certificaat) of – in tweede instantie – Milieukeur. Daarnaast gaat het om vaak gebruikte materialen – zoals hout voor boompalen – die voldoen aan de eisen zoals gesteld door FSC of bevestigingsmateriaal (boombanden) dat gemaakt is van duurzame materialen dat òfwel hergebruikt wordt òfwel eenvoudig biologisch afbreekbaar is.
- **Geen gebruik van bestrijdingsmiddelen (Q):** geen structureel gebruik van bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte, tenzij er sprake is van uitzonderingen in het belang van de volksgezondheid of beheerinzet. Het kan dan gaan om bestrijding van de eikenprocessierups of Reuzenberenklauw. Alvorens chemische middelen ingezet worden, zal eerst bekeken worden of en welke milieuvriendelijke methoden gebruikt kunnen worden in de betreffende situatie.

- Opstellen **kaart met ecologisch beheerd groen inclusief toelichting (R)** zodat aan bewoners duidelijk is uit te leggen wat waar en waarom ecologisch (incl. bijvriendelijk) wordt beheerd. Dit als aanvulling op het groenbeleidsplan waarmee invulling wordt gegeven aan actiepunten 1 en 2 in paragraaf 2.3.3: Herstelplan voor het groene raamwerk en Vergroten bewustwording ecologische waarden.

3.7 Thema Communicatie en participatie

In het verlengde van en aanvullend op het algemene Woudenbergse beleid voor communicatie en participatie (Helder in burgerparticipatie, 2013) zijn voor het thema communicatie en participatie 2 beleidslijnen uitgewerkt: 18 en 19.

Beleidslijn 18 – BETROKKENHEID VAN BEWONERS OP MAAT

Betrokkenheid van bewoners en gebruikers bij de Woudenbergse openbare ruimte is gewaarborgd door middel van een steeds op maat te maken pakket van communicatie-instrumenten zoals wijkshouwen, voorlichting/educatie en interactieve beleids- en planvorming.

Toelichting

Met betrekking tot communicatie is onderscheid te maken in: informatieoverdracht, inspraak, educatie en participatie. Afhankelijk van het onderwerp en het doel wordt een maatpakket aan communicatievormen en -instrumenten ingezet bijvoorbeeld:

- Informatie geven (wat, waarom, wanneer) bij beheerwerkzaamheden.
- Inspraak geven bij beleids- en inrichtingsplannen.

Interactieve beleids- en planvorming is een uitermate geschikte manier om betrokkenheid en draagvlak te laten ontstaan. De openbare ruimte is in eerste plaats het domein van de inwoners en andere gebruikers. Het is belangrijk dat zij zich hier thuis voelen, tevreden zijn over de inrichting en het beheer en zich betrokken voelen bij hun woonomgeving. Door bewoners te betrekken bij beleid en concrete plannen wordt de basis gelegd voor betrokkenheid bij of anticiperen op het beheer van de woonomgeving.

Beleidslijn 19 – PARTICIPATIE OF ADOPTIE IS WELKOM

Initiatieven voor adoptie en/of vrijwillig onderhoud door derden worden zo veel mogelijk gehonoreerd.

Toelichting

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is een taak van de gemeente. In veel gemeenten komt het steeds vaker voor dat hierbij bewoners of bedrijven behulpzaam zijn. Dit gebeurt in verschillende vormen bijvoorbeeld:

- Individuele bewoners onderhouden de boomspiegel voor hun voordeur.
- Scholen 'adopter' het plein en/of aanliggende plantsoenen en nemen het onderhoud hiervan voor hun rekening.
- Bedrijven 'adopter' de aanleg en het onderhoud van bepaalde objecten (bv. rotondes, parken, parkeerplaatsen, speelplekken) en maken in ruil hiervoor (op passende wijze) reclame.

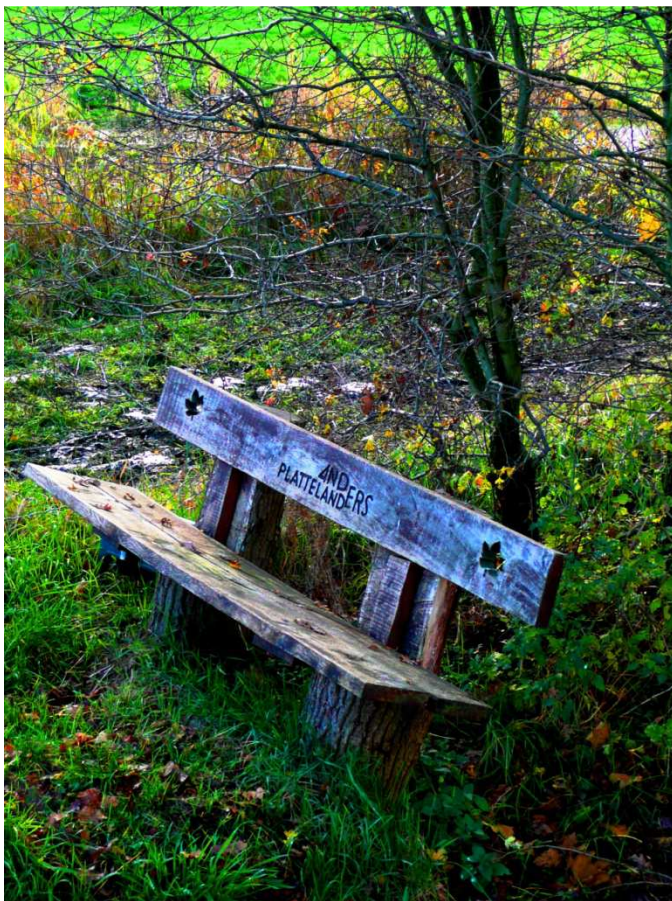
Gemeente Woudenberg wil graag meewerken aan dergelijke initiatieven. Uitgangspunt is dat de inrichting van structuurbepalende onderdelen van de openbare ruimte ongewijzigd blijft en het vrijwillige onderhoud zich (ook) richt op het schoon- en onkruidvrij houden van de voorzieningen. Uit ervaringen van andere gemeenten is gebleken dat het niet reëel is om vrijwillig onderhoud te zien als een bezuinigingsmaatregel. Er wordt wellicht wel bezuinigd op het daadwerkelijke onderhoud maar het ondersteunen van de bewoners – aan de andere kant – kost de nodige tijd en inspanning. Aan te bevelen is om het gemeentelijke onderhoudsbudget voor de te adopteren voorzieningen (in eerste instantie) te handhaven in de begroting, zodat – zodra het vrijwillig onderhoud onverhoopt stopt – de gemeente het direct weer in eigen onderhoud kan overnemen. Zie bijlage H voor een overzicht van participatievormen waaruit kan worden gekozen.

UITWERKING/VERTALING NAAR INSTRUMENTEN

De hiervoor genoemde beleidslijnen voor communicatie en participatie kunnen op de volgende manieren een concrete invulling krijgen:

- **Benutten website en social media (S):** internet is een uitstekend medium om informatie te geven over beheer en onderhoud. Deze informatie kan variëren van direct inzicht in de beleidsplannen, groenkaarten van de buurt, kapaanvragen en –vergunningen tot actueel nieuws over groen en bomen. Door middel van social media als twitter en wijknetwerken kunnen actuele nieuwtjes en meningen over en weer worden gedeeld.

- **Samenstellen informatiefolders (T):** door middel van thematische (digitale) folders kunnen specifieke onderwerpen die te maken hebben met veel voorkomende werkzaamheden nader belicht worden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van reeds bestaande algemene folders, maar de gemeente kan ook besluiten om in eigen beheer informatie-materiaal samen te stellen.
- **Oriënteren op en formuleren van beleid voor vrijwillig onderhoud/adoptie (U):** informeren naar ervaringen bij andere gemeenten en opstellen van een notitie met kaders en randvoorwaarden voor onderhoud door vrijwilligers. Aangevuld met een aantal regels, een voorbeeld van een standaardovereenkomst en eventueel het opstellen van een informatiefolder.

Bezuinigingsdialoog

Parallel aan de totstandkoming van deze nota IBOR is er bij de gemeente Woudenberg een bezuinigingsdialoog gaande.

Over de uitkomst van deze dialoog en de hieruit voortkomende bezuinigingsopdracht zal parallel met de vaststelling van deze nota IBOR door de gemeenteraad worden besloten.

Het is nu nog niet bekend op welke aspecten van het beheer van de openbare ruimte en in welke mate er bezuinigd zal worden op de beschikbare financiële middelen ten opzichte van de huidige begroting.

4. UITWERKING

De Nota IBOR verwoordt in de eerste plaats het beheerbeleid van de gemeente. Waar liggen onze ambities en waarom? Hoe kunnen we deze bereiken? Welke spelregels en richtlijnen hanteren we? Dit zijn zonder meer belangrijke onderdelen, echter: als we willen dat de visie werkelijkheid wordt en echt gaat leven, is er meer nodig. Daarom besteedt dit hoofdstuk aandacht aan de beantwoording van de drie eenvoudige vragen: 'Wat gaan we doen?', 'Hoe gaan we het betalen?' en 'Hoe vertellen we het?'.

4.1 Uitvoeringsprogramma

Navolgende tabel laat zien welke projecten of activiteiten nodig zijn om uitvoering te geven aan de Nota IBOR. Per project of activiteit is aangegeven aan welke beleidslijn primair wordt bijgedragen. Hierbij is het belangrijk te weten dat de meeste projecten in combinatie met andere projecten (uit deze tabel of van andere afdelingen) kunnen of moeten worden opgepakt. Mede om die reden is een jaarlijkse evaluatie en actualisatie van de tabel aan te bevelen om op basis daarvan de kolommen 'prioriteit' en 'financiën' in of aan te vullen. De uitvoering van projecten is vanzelfsprekend aan diverse randvoorwaarden gebonden en gekoppeld aan beschikbaar te maken financiën.

Voor het bepalen van de **planning** (jaar van uitvoering) is gebruik gemaakt van het kwadrant van Eisenhower. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in het belang en de urgentie van een project of activiteit:

- Belang: in hoeverre iets bijdraagt aan de doelstelling.
- Urgentie: hoe snel actie moet worden ondernomen.

	Urgent	Niet urgent
Belangrijk	DOEN	PLANNEN
Niet belangrijk	DELEGEREN	DELETEN

De kolommen 'Jaar van uitvoering' en 'financiering' worden jaarlijks bij het opstellen van de jaarplannen en kadernota beoordeeld en verder ingevuld.

UITVOERINGSPROGRAMMA NOTA IBOR

Nr.	Project of activiteit	Beleidslijn(en)	Belangrijk	Urgent	Planning ³	Financiering ³
A.	Handboek inrichting openbare ruimte incl. programma van eisen	1 en 4	ja	ja		
B.	Protocol projectmatig werken ¹	2	ja	nee		
C.	Beheertoets- en paragraaf	4	ja	ja		
D.	Kaart uitgifte openbaar gebied	3 en 10	ja	ja		
E.	Kaart functionele eenheden	1 en 3	ja	ja		
F.	Enquête gebruikswensen	3 en 7 en 11	ja	nee		
G.	Actualiseren speelbeleid ²	6 en 8	ja	nee		
H.	Kwaliteitscatalogus beheer openbare ruimte	12	ja	ja		
I.	Vaststellen kwaliteitszoning	12	ja	ja		
J.	Implementatie kwaliteitsgestuurd beheren	12	ja	nee		
K.	Monitoring kwaliteit openbare ruimte	11 en 12	ja	ja		
L.	Handleiding monitoring (burgerschouw)	11 en 12	ja	nee		

UITVOERINGSPROGRAMMA NOTA IBOR

Nr.	Project of activiteit	Beleidslijn(en)	Belangrijk	Urgent	Planning ³	Financiering ³
M.	Beheer-/onderhouds-plannen aanvullen	13 en 14	ja	ja		
N.	Renovatieplan opstellen	14	Ja	ja		
O.	Afschrijving en vervangingsplan	13 en 14	ja	ja		
P.	Duurzaam inkopen (aanpassen bestekken)	5 en 16	nee	nee		
Q.	Chemievrij beheren (onderzoeken alternatieve methoden) ²	5 en 16	ja	ja		
R.	Kaart ecologische beheerde gebieden	16 en 17	ja	nee		
S.	Informatie op website/social media en publieksvoorlichting	18 en 19	nee	ja		
T.	Samenstellen (digitale) voorlichtingsmaterialen	18 en 19	nee	ja		
U.	Formats contracten participatievormen	19	ja	ja		

1) Al geïmplementeerd

2) Reeds in gang gezet

3) Later uitwerken via uitvoeringsprogramma

4.2 Scenario's onderhoudskwaliteit

Deze Nota IBOR legt de basis voor het integraal en kwaliteitsgestuurd werken in de openbare ruimte van de gemeente Woudenberg. Uit de nulmeting en analyse van de organisatie is een beeld naar voren gekomen over de actuele situatie. De vraag die daarbij hoort is: 'Willen we dit zo houden of zijn er alternatieven?'. In deze paragraaf worden daarom 5 scenario's geschetst voor mogelijke alternatieven.

Tevens is aangegeven hoe ze in Woudenberg kunnen worden toegepast. Het geeft daarmee ook mogelijkheden om voorstellen uit de bezuinigingsdialoog te toetsen aan professioneel beheer.

BEELDKWALITEIT	A+	A	B	C	D
WOUDENBERG-nu				'Basis'	
WOUDENBERG-scenario's?			Hoog	Basis	Laag

1. Scenario Laag – actieve afname beeldkwaliteit (zonder renovatieplan)

Dit scenario gaat uit van een verdere bezuiniging op het beheer. De onderhoudsintensiteit vermindert en komt uit op 'Laag'. Het onderhoud bevindt zich dan op een dermate laag niveau dat de duurzame instandhouding van een deel van de voorzieningen in gevaar komt. De kans op kapitaalvernietiging is groot, waardoor dit scenario kan leiden tot functieverlies en vergrote kans op onveilige situaties. Op middellange termijn zijn grootschalige renovaties te verwachten om de voorzieningen te herstellen en vraagt het handhaven van het lage onderhoudsniveau een steeds grotere inspanning waardoor de onderhoudskosten weer wat zullen oplopen. Uitvoeren van dit scenario is in Woudenberg niet aan te raden.

2. Scenario Basis/Laag – afnemende beeldkwaliteit (zonder renovatieplan)

Dit scenario houdt in dat er niets verandert in het huidige beheer: de onderhoudsintensiteit blijft ongewijzigd en er worden geen renovaties uitgevoerd. De onderhoudskwaliteit blijft in eerste instantie op Basis liggen. Wel geldt dat – door het uitblijven van noodzakelijke renovaties – de kwaliteit langzamerhand zal afzakken naar het niveau 'Laag'. De oorzaak hiervoor is gelegen in de verder afnemende kwaliteit van de 'versleten' voorzieningen waardoor het steeds moeilijker zal blijken om deze op een vast niveau te onderhouden. Bij dit scenario geldt daardoor ook dat op middellange termijn het handhaven van het onderhoudsniveau een steeds grotere inspanning vergt en de onderhoudskosten zullen stijgen. Dit scenario in Woudenberg is voor de hele korte termijn (1 à 2 jaar) nog tijdelijk uitvoerbaar.

3. Scenario Basis – handhaven beeldkwaliteit (zonder renovatieplan)

Dit scenario gaat ervan uit dat de achterstand in renovaties aanwezig blijft waardoor intensiever onderhoud nodig zal zijn om het kwaliteitsniveau 'Basis' te handhaven. Voor het bereiken van eenzelfde kwaliteitsniveau vraagt een 'versleten en niet passende' voorziening namelijk aanzienlijk meer onderhoudshandelingen dan vitale voorzieningen. In dit scenario is dus geen eenmalige investering nodig, maar wellicht wel enige verhoging van het structurele onderhoudsbudget. Indien er structureel extra onderhoudsbudget beschikbaar kan worden gemaakt is dit scenario uitvoerbaar.

4. Scenario Basis - handhaven beeldkwaliteit (met renovatieplan)

In dit scenario blijft de onderhoudsintensiteit ongewijzigd, maar wordt wel een plan uitgevoerd voor renovatie en omvorming van de 'versleten en niet passende' voorzieningen. Hierdoor zal het mogelijk blijven om het kwaliteitsniveau 'Basis' duurzaam in stand te houden, zonder dat verhoging van het structurele onderhoudsbudget nodig is. Wel is een eenmalige investering nodig om in een aantal jaren renovaties en omvormingen door te voeren (zie hierna). Dit scenario biedt in Woudenberg het meeste perspectief voor een efficiënt en duurzaam te beheren openbare ruimte die up to date is.

5. Scenario Hoog - verhogen beeldkwaliteit (met renovatieplan)

Dit scenario combineert verhoging van de intensiteit van het onderhoud met een eenmalige investering in het oplossen van de achterstand in renovaties. Het structureel benodigde onderhoudsbudget blijft gelijk of stijgt licht omdat de 'versleten' voorzieningen worden omgevormd of gerenoveerd en met een relatief geringe extra onderhoudsinspanning het kwaliteitsniveau 'Hoog' kan worden bereikt. Dit scenario is uitvoerbaar indien er structureel extra onderhoudsbudget beschikbaar kan worden gemaakt en er de wens bestaat om het huidige kwaliteitsniveau over de gehele linie te verhogen.

In de onderstaande tabel zijn de verschillen tussen de scenario's op een rij gezet inclusief de verschuivingen in het verwachte onderhoudsbudget afgezet tegen het onderhoudsbudget van 2013.

OVERZICHT SCENARIO'S

Nr.	Scenario	Effect	Aanpassing onderhoudsbudget	Eenmalige investering
1	Laag -/-	Actieve en onverantwoorde afname beeldkwaliteit	95%	Nee
2	Basis/Laag -/-	Passieve afname beeldkwaliteit	100%	Nee
3	Basis -/-	Handhaven beeldkwaliteit	110%	Nee
4	Basis +/-	Handhaven beeldkwaliteit	100%	Ja
5	Hoog +/-	Verhogen beeldkwaliteit	120%	Ja

Gezien bovenstaande beschrijving van de onderhoudsscenario's wordt scenario 4 (handhaven beeldkwaliteit met renovatieplan) gehanteerd als uitgangspunt. Dit scenario is sober en doelmatig en biedt in Woudenberg het meeste perspectief voor een efficiënt, effectief en duurzaam te beheren openbare ruimte die up to date is. Als uitwerking is een meer gedetailleerde doorrekening noodzakelijk om nauwkeurig te kunnen aangeven welke bedragen hiermee zijn gemoeid ten behoeve van de begroting.

Renovaties en herinrichtingen (renovatieplan)

Voorgesteld wordt om per wijk/buurt op straatniveau samen met de beheerders en bewoners een analyse van gebruik, beheer en inrichting te maken en knelpunten in beeld te brengen. Dit vormt de basis voor een herinrichting waarbij diverse doelen uit hoofdstuk 3 kunnen worden gecombineerd zoals voorzien in parkeren voor de deur, machinaal te onderhouden voorzieningen, meer uniformiteit in materialen en eventueel afstoten van openbaar terrein (uitgifte). Aanbevolen wordt om hier ook een vormgever bij te betrekken om de beeldkwaliteit een extra impuls te geven en de integraliteit te bewaken.

Aanbevolen wordt om voor deze renovaties en herinrichtingen een lange termijnplanning (renovatieplan, project N) te maken om daarmee de benodigde financiering te verwerven. De investering bestaat uit gespreid over een aantal jaren aanpassen van de verhardingen (herstraten elementenverhardingen), vervangen of omvormen van oude heesterbeplantingen, kritisch kijken naar meubilair en speelvoorzieningen (afgestemd op het spelelebeleid) en deze afstemmen op actueel gebruik.

Ook biedt het renovatieplan goede mogelijkheden voor het invoeren van diverse vormen van participatie door bewoners of groeperingen.

Voorbeelden renovatie

Voorbeelden van renovaties of herinrichtingen kunnen zijn:

Kleine heestervakken combineren tot 1 groter vak, eventueel met bomen waardoor er extra parkeerruimte kan ontstaan of overtollige ruimte kan worden uitgegeven.

De verhardingen herstraten combineren met het vervangen of verplaatsen van het straat- en wegmeubilair of weghalen van overtollige anti-parkeerpalen.

4.3 Conclusies en aanbevelingen

In deze paragraaf wordt de verbinding gemaakt tussen de nulmeting en de analyse met de beleidskaders en het uitvoeringsprogramma. Dit is de boodschap van deze 'kadernota' waarmee keuzes kunnen worden gemaakt voor de komende jaren. Ook kunnen voorstellen uit de bezuinigingsdialoog hieraan worden getoetst.

1. Integraal beheren van de openbare ruimte is een werkwijze die in de gemeente Woudenberg meerwaarde heeft om de kwaliteit van de openbare ruimte op peil te kunnen houden en te kunnen verbeteren. Dit betekent dat alle voorzieningen in de openbare ruimte worden georganiseerd volgens het basisschema van het beheerproces (bijlage G).
2. Kwaliteitsgestuurd beheren inclusief bijpassende monitoring is daarbij voor de verzorgende aspecten aan te raden. Dit wordt al gedaan voor de groenvoorzieningen (exclusief snoeien bomen), onkruid op verhardingen, vegen goten. Voor het onderhoud van weg- en straatmeubilair, belijning en zwerfafval dit nog invoeren.
3. De huidige beeld- en onderhoudskwaliteit (scenario 4, sober en doelmatig) duurzaam in stand houden en de beeldkwaliteit niet verder verlagen om kapitaalsvernietiging en onveilige situaties te voorkomen.
4. In gang zetten van kleinschalige renovaties op straat- en buurtniveau met als doel de beeldkwaliteit duurzaam in stand te houden, de beheerbaarheid te vergroten en andere gebruikswensen in te passen. Werk met werk maken en aansluiten op andere projecten¹⁰ staat hierbij voorop.
5. Bij deze renovaties is het belangrijk om uniformiteit in materiaalgebruik, sortiment e.d. te borgen door al werkende het handboek inrichting (§ 4.1, project A) te ontwikkelen.
6. Door te renoveren is de huidige beeldkwaliteit te behouden of soms te verhogen met gelijkblijvend onderhoudsbudget. Dit betekent wel dat er een eenmalige investering nodig is voor de renovaties of omvormingen om tot een efficiënt, effectief en duurzaam beheer te komen.
7. Jaarlijks het uitvoeringsprogramma evalueren en actualiseren en keuzes maken voor projecten.

¹⁰ Groot onderhoud van verhardingen en vervanging van rioleringen geven hiervoor goede mogelijkheden. Het afvalwaterplan verwacht over 15 jaar een piek in het vervangen van de rioleringen.

4.4 Aandachtspunten financiering

Uitgangspunt bij de financiering is dat bij het te volgen scenario van de onderhoudskwaliteit de budgetten voor regulier (cyclisch) onderhoud zo veel als mogelijk zijn samengevoegd tot een integraal begrotingsbudget. Daarnaast dient een integraal budget aan te worden gehouden voor planmatige renovatie (vervanging, vernieuwing) en onvoorziene leveringen en werkzaamheden. Indien sprake is van areaalvergroting zoals bij uitbreiding in ruimtelijke bestemmingsplannen zullen genoemde budgetten daarop moeten worden aangepast. Dit betekent dat de (logische) verhoging moet worden vastgelegd (benoemd) bij de besluitvorming/goedkeuring van plannen van aanpak en bij grondexploitaties van ruimtelijke bestemmingsplannen.

Voor de projecten/activiteiten uit het uitvoeringsprogramma van de nota IBOR wordt aanbevolen deze zo veel als mogelijk mee te nemen binnen integrale uitvoeringsprojecten of uitvoeringsactiviteiten, zodat de kosten beperkt kunnen blijven. Voor de financiering van de projecten/activiteiten zullen verschillende sporen gevolgd worden:

- **Reguliere beleidstaken:** bij het opstellen van de jaarplannen jaarlijks bekijken welke projectvoorstellen kunnen worden uitgevoerd binnen de reguliere beleidstaken of -budgetten.
- **Reguliere beheer- en uitvoeringstaken:** jaarlijks nagaan welke projectvoorstellen/activiteiten uit het programma van de nota IBOR vanuit het reguliere beheer of binnen (kleinschalige) renovatie- en omvormingsprojecten kunnen worden uitgevoerd. Bij de prioritering van renovatieprojecten hier rekening mee houden.
- **Aanmelding meerjarenbegroting of kadernota:** projectvoorstellen waarvoor kennis en/of capaciteit binnen de gemeente ontbreekt, aanmelden als nieuw beleid of als uitvoeringsproject ten behoeve van de meerjarenbegroting of kadernota en deze jaarlijks verankeren in de diverse jaarplannen per vakdiscipline.
- **Kostenverhaal grondexploitatie:** de Wet op Ruimtelijke Ordening (art. 6.24) biedt de mogelijkheid om vanuit ruimtelijke ontwikkelingen derden (een deel van) mee te laten betalen aan specifieke voorstellen van de Nota IBOR. Dit geldt alleen voor de voorstellen die een duidelijke samenhang vertonen met betreffende ontwikkeling. Om hiervoor in aanmerking te komen, moet beschikt worden over een door de gemeenteraad vastgestelde lijst met voorstellen die voorzien zijn van een goede onderbouwing (profijt, toerekenbaarheid en proportionaliteit).
- **Opbrengst door vermarkten van de openbare ruimte:** de nota IBOR stelt voor om zo mogelijk via sponsoring (vermarkten) de opbrengsten hiervan te benutten voor (mede) financiering van de projecten/activiteiten.

- **Subsidieregelingen:** aanplant en aanleg van bepaalde voorzieningen worden regelmatig vanuit de landelijke en provinciale overheid (o.a. afval en natuur) gestimuleerd via wisselende subsidieregelingen. Het verdient aanbeveling de mogelijkheden te (laten) onderzoeken om hiervan gebruik te maken.
- **Publiek private samenwerking:** zoeken naar partners die bepaalde voorstellen mee willen financieren. Zo heeft bijvoorbeeld ook een woningbouwcorporatie belang bij een hoogwaardig woonomgeving of hechten bedrijven belang aan een fraai entree van het bedrijventerrein.

Het verdient aanbeveling om de concrete financiering van de projecten in een meer gedetailleerd uitvoeringsprogramma uit te werken. Hierbij kan dan per project worden aangegeven welke financieringsbron van toepassing is.

4.5 Aandachtspunten communicatie

Het zorgen voor draagvlak van en bekendheid met een nieuw beleid en eventuele nieuwe werkwijzen vergt een doordachte communicatie. Vorm en intensiteit van communicatie hangen sterk samen met de gevolgen van het beleid voor direct betrokkenen en belanghebbenden.

Het is dan ook verstandig om de communicatie vooraf in zijn geheel te bekijken en hierover afspraken te maken. Deze afspraken kunnen worden vastgelegd in een communicatieplan. Verder kan er ook voor gekozen worden om per individueel project gericht te bepalen wat de meest geschikte vorm van communicatie is. In het kader van deze rapportage wordt dit hier niet verder uitgewerkt.

Voor nu wordt volstaan met het benoemen van de belangrijkste aandachtspunten en mogelijke activiteiten die uitgevoerd kunnen worden direct na de besluitvorming.

Doelen

Met de communicatie over de Nota IBOR worden de volgende doelen nagestreefd:

- Informeren: Het uitzetten en bekendmaken van de Nota IBOR en het werken volgens het beheerprincipe van kwaliteitsgestuurd werken.
- Zorgen voor draagvlak: Het bewust maken van belang en impact van het IBOR-beleid.

Doelgroepen

Er worden twee doelgroepen onderscheiden:

- Intern: Gemeente (College B&W, Raad, Raadscommissies, management, ambtenaren).
- Extern: Wijkcoördinatoren, inwoners en betrokken organisaties.

Activiteiten

Om de genoemde doelen te bereiken, kunnen verschillende communicatieactiviteiten worden uitgevoerd:

- Het versturen van persberichten naar lokale bladen in de gemeente Woudenberg.
- Het opnemen van verschenen persberichten, artikelen en opgeleverde projectactiviteiten op de website van de gemeente.
- Het benutten van social media (aanmaken speciaal twitter-, facebook- of linkedin-account e.d.)
- Het samenstellen en verspreiden van een populaire samenvatting (brochure) van het definitieve plan na besluitvorming.
- Digitaal ontsluiten van het plan via de gemeentelijke website.
- Informatiebijeenkomsten voor bewoners per deelgebied of thema gekoppeld aan actuele vragen of ontwikkelingen.

LITERATUUR

Interne bronnen

Afvalbeleid (2004)
Beleid Behandeling Ongeregistreerd Grondgebruik (2013)
Beleidsnota uitwegvergunningen (2007)
Beleidsvisie gemeentelijke begraafplaats Woudenberg (2007)
Bomenbeleidsplan (2006)
Convenant Bijvriendelijke handelen
Dienstverleningsconcept (2013)
Gemeentelijk rioleringsplan GRP (2008)
Gladheidsbestrijdingsplan (2006)
Groenbeleidsplan (2011)
Helder in burgerparticipatie (2012)
Hondenbeleidsplan (2004)
Inspectie civiele kunstwerken gemeente Woudenberg 2014-2018
Landschapontwikkelingsplan (2006)
Meerjaren onderhoudsplan wegen 2011-2015
Milieubeleidsplan 2008-2012
Parkeerbeleidsplan (2006)
Parkeerverordening (2007)
Projectmatig Werken in Woudenberg (2012)
Speelruimtebeleidsplan (1998)
Structuurvisie 2030 (2013)
Toekomstvisie Woudenberg 2030 (2013)
Uitvoeringsplan Water (2008)
Verkeersveiligheidsplan 2005
Waterplan Woudenberg 2003-2015
Wegsloopverordening (2012)

Externe bronnen

Juryrapport nationale groencompetitie, Stichting Entente Florale Nederland, 2012

Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2010, landelijke standaard voor onderhoudsniveaus, CROW, 2010.

Leidraad inrichting openbare ruimte, handreiking voor het opstellen van een standaard programma van eisen, CROW, 2008.

Navigator, koersen naar kwaliteitsgestuurd beheer, Vereniging Stadswerk Nederland, 2009.

Management van de openbare ruimte, proceskaart voor inrichting en beheer, CROW, 2011.

Stadswerk magazine themanummer 'Veilig ontwerp en beheer', Vereniging Stadswerk Nederland i.s.m. Stichting Veilig Ontwerp en Beheer, nummer 05, 2013.

BIJLAGEN

BIJLAGE A:	Resultaten nulmeting 'Onderhoud'
BIJLAGE B:	Resultaten nulmeting 'Inrichting en Gebruik'
BIJLAGE C:	Fotostrip Onderhoud, Inrichting & Gebruik
BIJLAGE D:	Analyse meldingen 2011-2013
BIJLAGE E:	Huidige beheerprocessen per vakdiscipline
BIJLAGE F:	Voorbeelden van kwaliteitsindicatoren
BIJLAGE G:	Basisschema beheerproces (lean)
BIJLAGE H:	Vormen van participatie
BIJLAGE I:	Voorbeeld protocol projectmatig werken

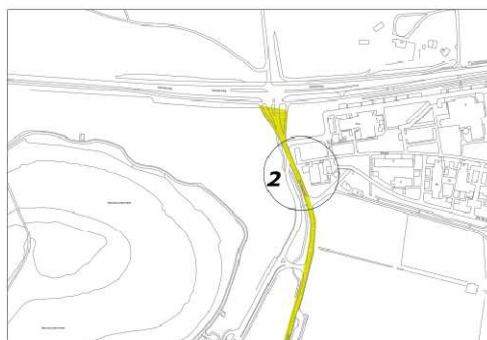
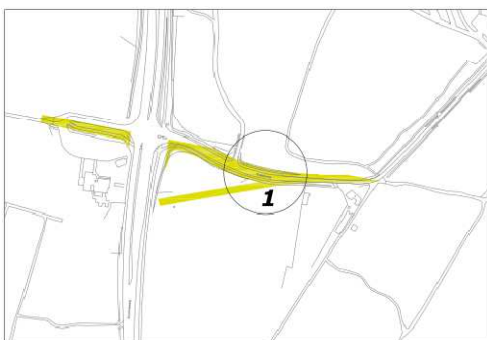
BIJLAGE A. Resultaten nulmeting 'onderhoud'

Opdracht

Het doel van de nulmeting was het geven van een objectieve indicatie van de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte in de gemeente Woudenberg. Voor dit doel kon worden volstaan met een zogeheten 'nulmeting op hoofdlijnen'.

Meetlocaties

Aan de hand van de GBKN-kaart en beheerkaarten zijn 50 meetlocaties (46 meetlocaties binnen en vijf locaties buiten de bebouwde kom) op basis van de selectieve locatiemethode vastgelegd (zie voor de meetlocaties de kaarten verderop in deze bijlage). De selectie van de meetlocaties heeft plaatsgevonden op basis van aantal en diversiteit van beheertypen en diversiteit in ligging. Hiermee wordt bereikt dat de meetlocaties een representatief beeld geven van de openbare ruimte in de gemeente. Tijdens de uitvoering van de nulmeting bleek in een enkel geval dat de geselecteerde meetlocatie niet voldeed aan de selectievoorwaarden en is de ligging van deze meetlocatie aangepast. Een meetlocatie wordt afgebakend door een cirkel met een doorsnede van 100m en beslaat hiermee een oppervlakte van bijna 0,8 ha.

Wijze van meten

Binnen elke meetlocatie is voor ieder te meten criterium een meetvak (100 m²), meetstrook (100 m¹) of meetelement (1 stuks) gekozen. Deze meetvakken, meetstroken of meetelementen zijn niet op de slechtste plek binnen iedere meetlocatie gekozen maar er is gekeken naar het zogenaamde 'kritisch gemiddelde beeld' van de te meten meetlocatie.

Beheergroepen

De nulmeting is uitgevoerd voor een beperkt aantal (acht) beheergroepen. Zo is vooral de beheergroep straatmeubilair een grote geclusterde groep bestaande uit banken, afvalbakken, anti-parkeervoorzieningen, hekwerken, verkeersborden, openbare verlichting e.d. De beoordeelde beheergroepen zijn alleen bovengrondse voorzieningen waarvan met name de visuele onderhoudsaspecten zijn beoordeeld.

Beeldmeetlatten

De nulmeting is uitgevoerd aan de hand van de schaalbalken uit de CROW Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2010. Aangezien het ging om een nulmeting op hoofdlijnen, is ook hier een keuze gemaakt voor een beperkte hoeveelheid beeldmeetlatten, waarbij minder in het oog lopende aspecten niet gemeten zijn. Zo is bijvoorbeeld van de meetlat 'Gras - Kale plekken' alleen het aspect kaal oppervlak per 100m² gemeten en niet de oppervlakte per kale plek. In totaal zijn 44 meetcriteria opgenomen. Onderstaand schouwformulier is gebruikt voor de nulmeting 'Onderhoud'.

Gemeente Woudenberg						LOCATIE:			
						DATUM:			
Nr	Beeldmeetlat	A+	A	B	C	D	Wat meet je?	Waarde	Opmerkingen
	Opmerkingen meetlocatie								
A. SCHADE									
VERHARDING									
1	Elementverharding	Geldt voor alle soorten klinker- en tegelverharding							
	Beschadigde en ontbrekende elementen	0	?1	?3	?5	>5	stuks van de gemiddelde 100m2		
	Mate opdruk boomwortels tot 25cm uit de bestratingsrand/boomspiegel	0	?2	?5	?8	>8	cm bij de een na slechtste		
2	Kolken	Trottoirkolken en straatkolken							
	Oneffenheid bovenkant	0	?5	?15	?30	>30	mm per stuk t.o.v. trottoir voor de een na slechtste		
GROEN									
3	Beplanting	Alle gemeentelijke lage beplanting, hoge beplanting en bosplantsoen Beschadiging: deel waar bv. takken zijn afgebroken, zoals door bv rijspoor (niet t.b.v. onderhoud) Kaal oppervlak: waar geen beplanting kan worden verwacht. (bv missende planten; niet bij jonge aanplant)							
	Oppervlakte beschadigde beplanting	0	?3	?5	?10	>10	% van de gemiddelde 100 m2 beplanting		
	Kaal oppervlak	0	?5	?10	?25	>25	% van de gemiddelde 100 m2 beplanting		
4	Gazon	Gazon: regelmatig gemaaid gras.							
	Beschadigingen aan de grasmat	0	?1	?5	?10	>10	% van gemiddelde 100m2		
5	Hagen	Gesloten lijnvormige beplanting, wordt door regelmatig knippen kort gehouden.							
	Gaten (openingen) in de haag	0	?2	?5	?15	>15	% van gemiddelde 100m1		
WATERGANGEN									
6	Oevers	Beschadiging: een behoorlijke verzakking wordt ook gezien als een beschadiging							
	Beschadiging beschoeiing	?2	?5	?15	?30	>30	% op de gemiddelde 100m1		
	Afkalving (onbeschoeide oevers)	0	?5	?10	?20	>20	totale lengte per 100 m1		
STRAATMEUBILAIR									
7	Paaltjes, afzetpalen, boombeugels en verkeerszuilen. Bebording incl. straatnamen op gevel. Hekwerken, geleide elementen, fietsparkeersystemen. Afvalbakken. Afvalverzamelcontainers (boven- en ondergronds).	Indien een element niet aanwezig is of niet volledig geef aan bij opmerkingen.							
	Dekking coating	100	>98	>95	>80	?80	% van de een na slechtste		
8	Paaltjes, afzetpalen, boombeugels en verkeerszuilen. Openbare verlichting. Banken.								
	Deuken en gaten	0	?0,1	?1	?5	>5	% per stuk van de een na slechtste		
B. AFVAL, ZWERFAFVAL, NATUURLIJK AFVAL									
GOTEN									
9	Veegvuil goten	Veegvuil is afval in de goot (zwerfafval en zand en blad/bloesem). Vuil dat inlaat belemmert ook meerekenen. Meetvak volgens CROW is 10 m2 met minimale breedte van 0,50 m.							
	Bedekking goot door veegvuil	0	?5	?20	?40	>40	% van 100m1		
VERHARDING									
10	Zwerfafval op verharding	Betreft zwerfafval op alle verhardingstypen (elementen, asfalt, halfverharding)							
	Fijn zwerfafval (<10 cm)	0	?3	?10	?25	>25	aantal stuks op de gemiddelde 1 m2		
	Grof zwerfafval (>10 cm)	0	?3	?10	?25	>25	aantal stuks op de gemiddelde 100 m2		
BEPLANTING									
11	Zwerfafval in groen	Betreft zwerfafval in alle soorten openbaar groen							
	Fijn zwerfafval (>1 cm, <10 cm)	0	?3	?10	?25	>25	aantal stuks op de gemiddelde 1 m2		
	Grof zwerfafval (>10 cm)	0	?3	?10	?25	>25	aantal stuks op de gemiddelde 100 m2		
AFVALBAKKEN									
12	Vullingsgraad afvalbakken	Betreft gemeentelijke afvalbakken; geen (verzamel-)containers							
	Vullingsgraad	0	?40	?80	?100	>100	% van de binnenbak van de een na volste afvalbak		
WATER									
13	Water	Drijfvuil is drijvend zwerfafval (grof en fijn)							
	Drijfvuil in water	0	?2	?4	?6	>6	aantal stuks op de gemiddelde 100m2		

Gemeente Woudenberg						LOCATIE:			
						DATUM:			
Nr	Beeldmeetlat	A+	A	B	C	D	Wat meet je?	Waarde	Opmerkingen
C. ONKRUID									
VERHARDING									
14	Onkruid op verharding (tegels, klinkers en ongebonden) (systeem Eco Consult)	Onkruid is minimaal 0,5cm boven verharding, niet meetellen: mossen en bruin/dood onkruid. Onkruidhoogte: bloeiaren gras niet meetellen							
	Bedekking voegleugte klinkers	0	?3	?5	?15	>15	% gemiddelde 100m2		
	Bedekking voegleugte tegels	0	?5	?10	?20	>20	% gemiddelde 100m2		
	Bedekking ongebonden verharding	0	?3	?10	?20	>20	% gemiddelde 100m2		
	Maximale onkruidhoogte	0	?10 st > 12cm en 0 st > 30cm	?15 st > 12cm en 0 st > 40cm	?20 st > 12cm en 0 st > 50cm	>20 st > 12cm	aantal stuks planten hoger dan een bepaalde hoogte per 100 m2		
	Begroeiing rond obstakels	0	?2 st > 25%	?4 st > 25%	?6 st > 25%	>6 st > 25%	aantal obstakels met meer dan 25% begroeiing rondom (per 100 m2)		
	Lijnvormige begroeiing	0	?5%	?20%	?30%	>30%	meten per 50 m1		
BEPLANTING EN BOMEN									
15	Onkruid in beplanting	100 m2, dus niet alleen de kale grond							
	Bedekking	0	?20	?40		>40	% van de gemiddelde 100 m2		
	Maximale hoogte van het onkruid	0	?10	?30	?50	>50	hoogte van het hoogste exemplaar in de gemiddelde 100 m2.		
16	Boomspiegels								
	Onkruidbedekking	0	?20	?40		>40	% per stuk van de 1 na slechtste		
	Maximale hoogte van het onkruid	0	?10	?20	?50	>50	cm per stuk van de 1 na slechtste		
D. OVERHANGEND GROEN									
17	Overgroei randen verharding	Lage beplanting is <0,60 cm; (bodembedekkers, vaste planten) Hoge beplanting is >0,60 cm; Heesters, bosplantsoen Overgroei zijn de takken buiten het plantvak, opsluitband hoort bij bestrating							
	Lage beplanting, gem. lengte overgroei	0	?5	?15	?25	>25	cm; gemiddelde lengte van gemiddelde 100m1		
	Hoge beplanting, gem. lengte overgroei	0	?10	?25	?40	>40	cm; gemiddelde lengte van gemiddelde 100m1		
18	Stam-/ wortelopschot bomen	Stamopschot: Jonge takkengroei aan de stam van bomen. Wortelopschot: Jonge takkengroei aan de wortels van de bomen.							
	Stam- en/of wortelopschot, gem. lengte	0	?20	?50	?100	>100	cm van de (gemiddelde) tak (1 na sl.bm)		
19	Hagen	Gesloten lijnvormige beplanting, wordt door regelmatig knippen kort gehouden.							
	Gemiddelde lengte uitlopers	0	?10	?20	?30	>30	cm, gem. uitlopers op gemiddelde 100m1		
E. SCHEEFSTAND EN VERDRAAIING									
20	Paaltjes, afzetpalen, boombeugels en verkeerszuilen. Hekwerken, geleide elementen, fietsparkeersystemen.								
	Scheefstand	0	?2	?4	?15	>15	graden van de een na scheefste		
21	Openbare verlichting								
	Scheefstand	0	?1	?3	?6	>6	graden van de een na scheefste		
22	Bebording incl straatnamen op gevel	Indien een bord niet aanwezig is of niet volledig geef aan bij opmerkingen. Verdraaiing: hoek t.o.v. de rijweg / juiste leesstand							
	Verdraaiing	0	?3	?15	?30	>30	graden van de een na slechtste		
23	Afvalbakken	alleen van gemeente							
	Scheefstand	0	?1	?5	?10	>10	graden van de een na scheefste		

Gemeente Woudenberg						LOCATIE:			
						DATUM:			
Nr	Beeldmeetlat	A+	A	B	C	D	Wat meet je?	Waarde	Opmerkingen
F. AANSLAG, GRAFFITI EN BEPLAKKING									
STRAATMEUBILAIR									
24	Banken	<i>Natuurlijke aanslag: plantaardig (algen, mossen)</i>							
	Mate van besmeuring/natuurlijke aanslag	0	?5	?10	?20	>20	% van de 1 na slechtste		
25	Banken. Bebording incl. straatnamen op gevel. Afvalbakken. Afvalverzamelcontainers (boven- en ondergronds).								
	Beplakking / graffiti	0	?2	?5	?10	>10	% op het een na slechtste element		
KUNSTWERKEN									
26	Bruggen, viaducten, keermuren, nutskasten								
	Beplakking / graffiti	0	?10	?20	?30	>30	% bedekking per stuk		
G. SPELEN									
SPEELVOORZIENINGEN									
27	Speeltoestellen	<i>Besmeuring: vloeibaar of kleverig afval</i>							
	Besmeuring	nee	nee	nee	nee	ja	aanwezigheid besmeuring		
	Beplakking / graffiti	0	?2	?5	?10	>10	% op het een na slechtste element		
28	Speelondergronden								
	Beschadigde en ontbrekende elementen	0	?1	?3	?5	>5	stuks van de gemiddelde 100m2		
	Bedekking voegleegte tegels	0	?5	?10	?20	>20	% gemiddelde 100m2		
	Bedekking ongebonden v verharding of zandondergrond	0	?3	?10	?20	>20	% gemiddelde 100m2		
Met de gemiddelde 100m2 of 100m1 wordt bedoeld het 'kritisch gemiddelde' (net ietsjes slechter dan het gemiddelde).									

Toelichting op de resultatentabellen

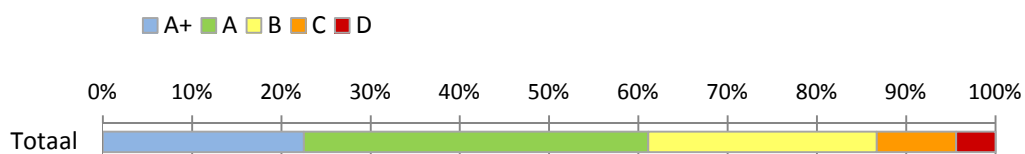
De resultaten van de nulmeting geven een globaal beeld van de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte van de gemeente Woudenberg eind augustus 2013. De meetresultaten zijn weergegeven in 11 tabellen (zie hieronder). Uit de tabellen kan op diverse manieren informatie worden gehaald (wel met inachtneming van de kanttekeningen, zie hierna). Essentieel is dat (conform de CROW voorwaarden voor meten) gekeken wordt op welke kwaliteitsniveau 90% van de meetlocaties scoort.

Tabel 1 is een samenvattend gemiddeld resultaat van alle beeldmeetlatten. Een beeldmeetlat bestaat over het algemeen uit meerdere criteria. De score van het criterium met de laagst gemeten kwaliteit bepaald de uiteindelijke kwaliteit van een beeldmeetlat. Voorbeeld: wanneer op een locatie voor het criterium 'beschadigde elementen' van de verharding kwaliteitsniveau A wordt gemeten en voor het criterium 'mate van wortelopdruk' van de verharding kwaliteitsniveau B, dan wordt B genoteerd. Voor tabel 1 zijn eerst de criteria van iedere beeldmeetlat samengevat en daarna de resultaten van iedere beeldmeetlat bij elkaar opgeteld en gemiddeld. Uit tabel 1 kan de conclusie worden getrokken dat 90% van de meetlocaties op C-niveau scoort. Tabel 2 en 3 zijn op een vergelijkbare manier tot stand gekomen waarbij in tabel 2 de meetlocaties binnen de bebouwde kom zijn weergegeven en in tabel 3 de meetlocaties buiten de bebouwde kom.

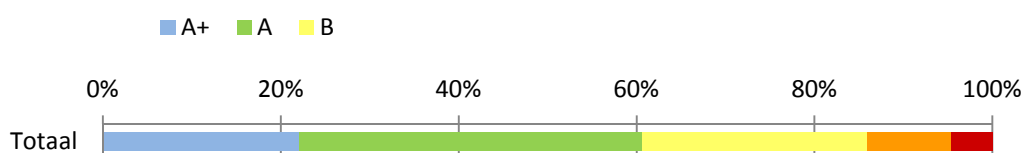
Interessanter dan de tabellen 1, 2 en 3 zijn de tabellen 4 t/m 11. Uit tabel 4 kan worden afgelezen hoe de meetlocaties scoren op elke thema. Tabel 5 t/m 11 zomen vervolgens in op elk thema en geeft aan welke beheergroep of welk criterium de (hoofd)oorzaak is van een slechte score. Zo wijst tabel 7 uit dat de slechte score voor het thema 'Onkruid' voornamelijk veroorzaakt wordt

door het criterium 'Onkruid op verharding'. Uiteraard kan ook bekeken worden welke beheergroep of welk criterium er juist de oorzaak van is dat de meetlocaties een hoge score hebben. Zo kan de hoge score op het thema 'Schade' op het conto van de beheergroep 'Hagen' worden geschreven.

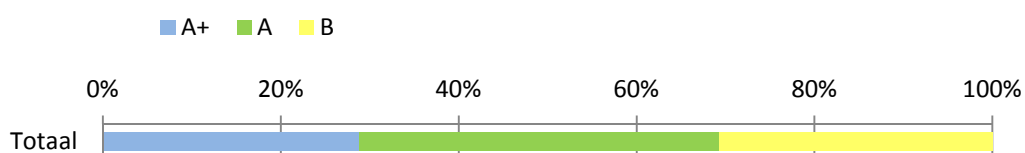
Tabel 1. Kwaliteitscores van de beeldmeetlatten

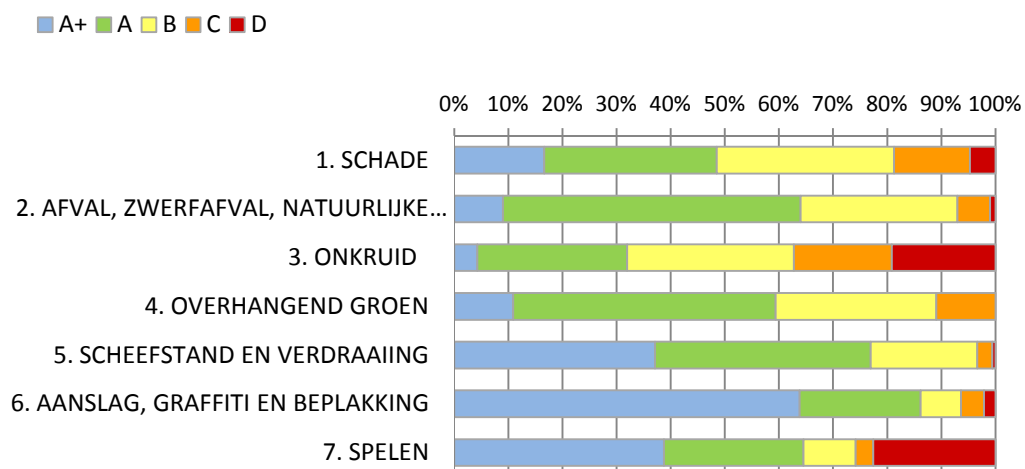
Tabel 2. Kwaliteitscores van de beeldmeetlatten bibeko

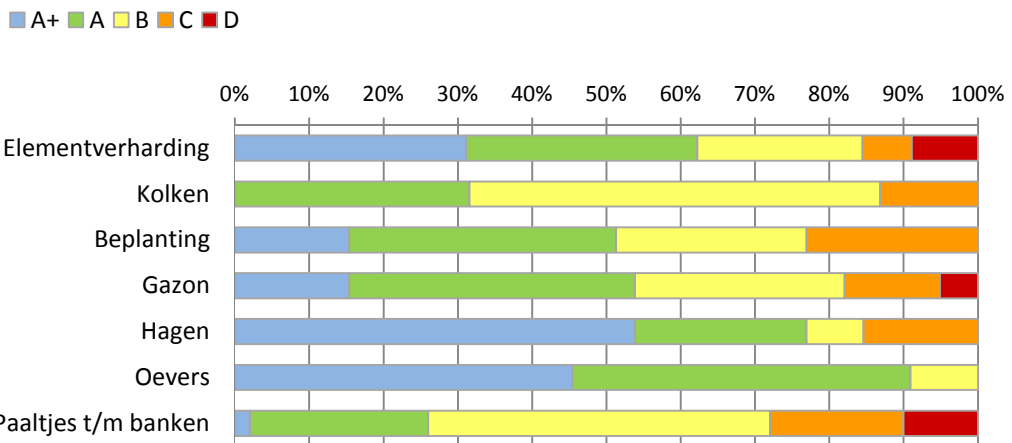
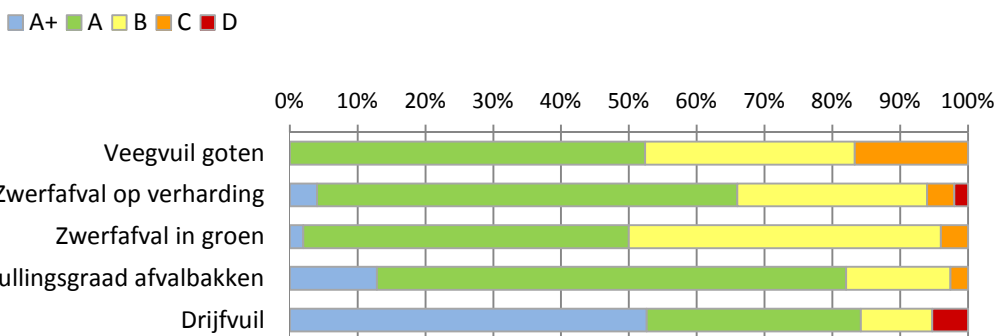
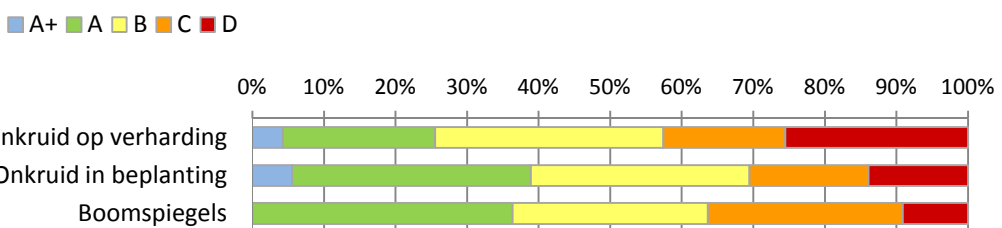

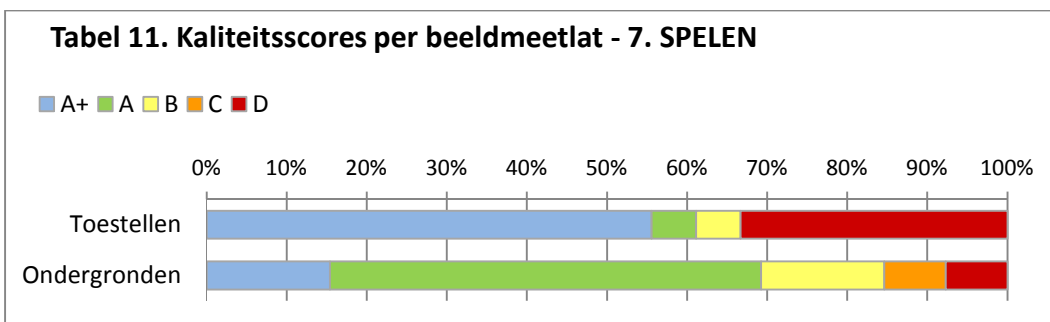
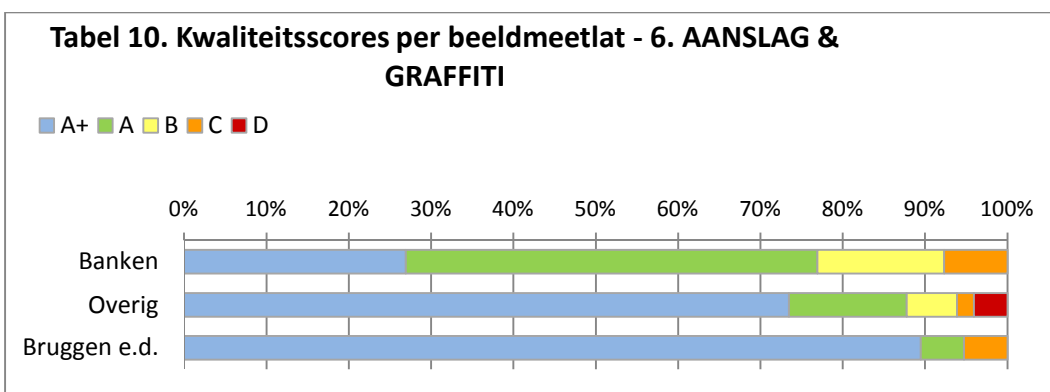
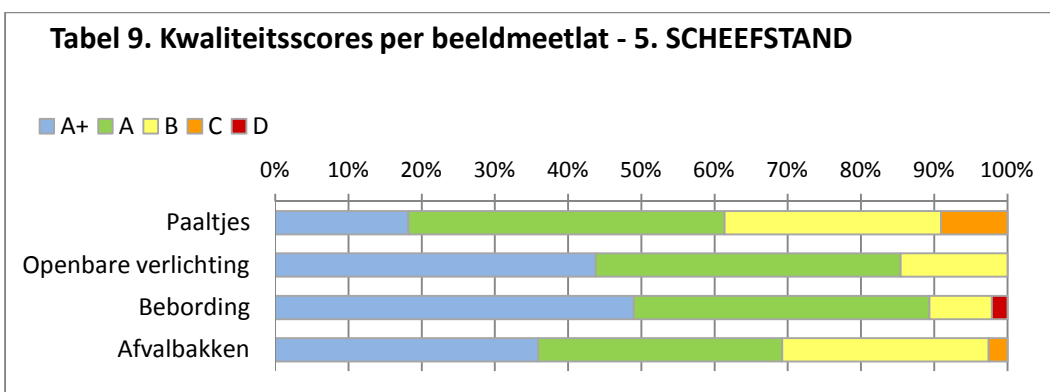
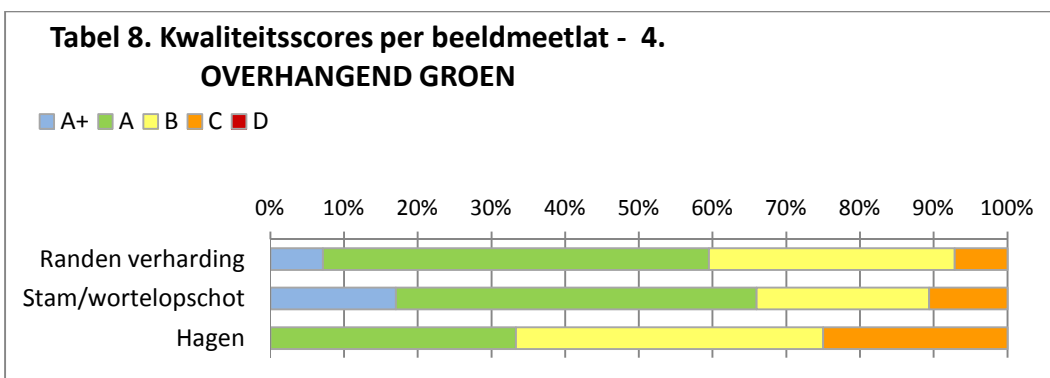
Tabel 3. Kwaliteitscores van de beeldmeetlatten bubeko

Tabel 4. Kwaliteitscores per thema

Tabel 5. Kwaliteitscores per beeldmeetlat - 1. SCHADE**Tabel 6. Kwaliteitscores per beeldmeetlat - 2. AFVAL****Tabel 7. Kwaliteitscores per beeldmeetlat - 3. ONKRUID**

Kanttekeningen bij de nulmeting 'Onderhoud'

Er is een aantal kanttekeningen te maken bij de nulmeting 'Onderhoud':

- Watergangen waren veelal te begroeid om schade / afkalving te kunnen meten.
- Sommige hagen waren te nieuw om de lengte van de uitlopers te kunnen meten.
- De witgeschilderde betonnen palen zijn wel bij scheefstand maar niet bij 'coating' meegenomen.
- Natuurlijke aanslag is alleen op banken gemeten maar had – achteraf gezien – ook op de rest van het straatmeubilair gemeten moeten worden.
- Ontbrekende bebording is niet als kwaliteitsniveau D beoordeeld, wel is een aantekening gemaakt.

Bevindingen

Onderstaand een opsomming van de bevindingen eind augustus 2013:

- De onderhoudskwaliteit komt gemiddeld genomen overeen met de kwaliteitsniveaus B en C van CROW.
- Bij de meetlocaties in het buitengebied komt niveau C en D niet voor.
- Op de thema's 'graffiti', 'scheefstand' en 'zwerfafval' scoort gemeente Woudenberg een ruime B.
- De gemiddelde B/C-score is vooral toe te rekenen aan de thema's 'onkruid', 'spelen' en 'schade'.
- Bij het thema 'schade' scoren de onderhoudskwaliteit van elementenverharding, gazon en straatmeubilair het laagst.
- Binnen het thema 'afval' zorgt veegvuil voor de laagste scores en dan met name het volume hiervan. Het criterium volume is niet gemeten in de nulmeting maar uit de monitoring van het veegvuilbestek - dat eveneens door Eco Consult wordt uitgevoerd – blijkt dat het volume van veegvuil voor lage kwaliteitsscores zorgt. Ook als de kwaliteit voldoet aan niveau B van CROW heeft het voorkomen van veegvuil een directe invloed op het onkruidbeheer.
- De laagste scores binnen het thema 'onkruid' worden vooral veroorzaakt door onkruid op verharding en in beplanting.
- Binnen het thema 'overhangend groen' valt de lengte van de uitlopers van de hagen in negatieve zin op. Deze uitlopers zijn echter niet belemmerend voor het gebruik.
- De relatief lage score van het thema 'spelen' wordt bepaald door de besmeuring van toestellen en (in mindere mate) door de onkruidgroei op de ondergronden.

Overige opvallende zaken met betrekking tot de onderhoudskwaliteit zijn:

- Er is vrij veel natuurlijke aanslag geconstateerd op met name verkeersborden en straatnaamborden en - in minder mate - op lichtmasten.
- De 'coating' van de witgeschilderde betonnen palen is matig tot slecht.
- Op relatief recent aangelegde verhardingen (paar jaar oud) is – in tegenstelling tot wat de leeftijd van de verharding doet vermoeden - al veel onkruidgroei aanwezig. Ook is hier wellicht een verband te leggen met de hoeveelheid veegvuil (zand) op deze verhardingen.
- In veel afvalbakken worden (zoals ook beoogd) hondenuitwerpselen aangetroffen.
- Plaatselijk zijn paardenuitwerpselen aanwezig zowel op de verharding als op grasvelden (trapvelden).
- Veel speeltoestellen / speelplekken doen versleten aan (vervaagde kleuren, veel sporen van gebruik).

BIJLAGE B. Resultaten nulmeting ‘inrichting en gebruik’

Opdracht

Het doel van de nulmeting ‘Inrichting en Gebruik’ was het geven van een objectieve indicatie van de kwaliteit van de inrichtings- en gebruikaspecten van de openbare ruimte in de gemeente Woudenberg.

Werkwijze

Tegelijk met het uitvoeren van de nulmeting naar de onderhoudskwaliteit is gekeken naar opvallende zaken m.b.t. de inrichting en/of het gebruik van de openbare ruimte. Dit betreft geen uitgebreide inventarisatie. De 50 voor de nulmeting ‘Onderhoud’ bezochte locaties zijn bekeken evenals de routes tussen deze locaties. Er is gekeken naar:

- Situaties die kunnen leiden tot conflicteren voor of tussen diverse categorieën gebruikers.
- Sociale- en verkeersveiligheid.
- Intensiteit en vorm van (mis)gebruik.
- Hoeveelheid en actualiteit van de speelgelegenheid.
- Materiaalgebruik.
- Beheer- of onderhoudbaarheid van de openbare ruimte.

Bevindingen

De bevindingen naar aanleiding van de nulmeting ‘Inrichting en Gebruik’ zijn:

- Speelplekken zijn soms gedateerd en vertonen plaatselijk veel sporen van gebruik. De indruk bestaat dat op sommige speelplekken de toestellen niet meer gebruikt worden op de manier waarvoor ze bedoeld zijn. De toestellen worden genegeerd of voor andere speldoeleinden gebruikt.
- Er is een duidelijke focus op de technische veiligheid van de speeltoestellen. Beeldkwaliteit en actualiteit komen op de 2e plaats.
- De vele obstakels (palen) zijn belemmerend voor het veeg- en onkruidbeheer en hier en daar ook voor het maaibeheer (voethekjes).
- De vele en diverse soorten antiparkeerpalen beïnvloeden de beeldkwaliteit negatief. Het uitsterfbeleid voor de witgeschilderde betonnen palen uit het verleden levert nog geen verbetering van de beeldkwaliteit op.
- Obstakels zijn soms helemaal niet nodig of staan er niet als ze wel nodig zijn.

- Relatief vaak zijn er restanten van grotere plantsoenvakken te zien. Deze restanten zijn klein, daardoor relatief arbeidsintensief als het gaat om het onderhoud en voegen weinig toe aan de beeldkwaliteit of doen daar zelfs afbreuk aan.
- Gewenst of bedoeld gebruik van de openbare ruimte is niet altijd mogelijk.

BIJLAGE C. Fotostrip onderhoud, inrichting & gebruik

De foto's geven een beeld van de situatie in augustus 2013.

ONDERHOUD – VEILIGHEID	
	
<p>De Bongerd – palen niet volledig weggehaald of illegaal verwijderd</p>	<p>De Bongerd – detail verwijderde paal</p>
	
<p>Voskuilerweg – ontbrekende belijning zorgt bij nacht voor onveilige situatie</p>	
ONDERHOUD – BEELDKWALITEIT	
	
<p>Koningin Julianaplein – onverzorgd plantvak</p>	<p>Laan van Blotenburg – onverzorgd plantvak</p>

De Nort / Parallelweg – onkruid kruipt vanuit het plantvak de elementenverharding op en vindt daar genoeg plekken om te wortelen.

Prins Mauritslaan – bewoner helpt de gemeente een handje bij het onkruidbeheer op verhardingen

Paulus Potterlaan – graffiti wordt hier gedoogd maar aanstootgevende graffiti moet worden verwijderd

Rembrandtlaan / Van Goghlaan – vandalisme? Wel zorgen voor snelle vervanging om 'verloedering' te voorkomen

INRICHTING OF ONDERHOUD

De Bron – veel onkruidgroei op halfverhard pad en bij regen is het pad zompig tot ondergelopen

De Bron / De Maat – dit rozenperk gedijt niet goed (teveel schaduw)

INRICHTING – ONDERHOUDBAARHEID

Prangelaar – voethekje belemmert maaibeheer, veegvuil aandachtspunt

De Nort – greppel achter hulsthaag is slecht bereikbaar en daardoor een verzamelpunt voor zwerfafval.

Willem de Zwijgerlaan – bestratingswijze (steeds één klinker hoger) bemoeilijkt onkruidbeheer

't Schilt – tegels in bocht zorgt voor brede voegen waar snel onkruid in groeit

Frans Halslaan – veegvuil in goten en op verhardingen, palen belemmeren het onderhoud

Prangelaar, nabij speelplek – overtollige verharding, veegvuil, wortelopdruk

	
<p>De Ruijterlaan – restanten van groter beplantingsvak: bewerkelijk en negatief voor beeldkwaliteit</p>	<p>Frans Halslaan – restanten van groter beplantingsvak: bewerkelijk en negatief voor beeldkwaliteit</p>
	
<p>Pijlkruid – veel obstakels belemmeren onkruidbeheersing op verharding</p>	
<p>INRICHTING – TOEGANKELIJKHEID</p>	
	
<p>Begraafplaats – locatie invalidenparkeerplaats prima maar kan een invalidervoertuig wel langs het paaltje?</p>	<p>Brinkkanterweg – landbouwverkeer wordt breder en breder?</p>

INRICHTING – WATER

De Stenen Brug – (overmatige?) algengroei

Magnoliasingel – overmatige algengroei

INRICHTING - DIVERSITEIT STRAATMEUBILAIR

Omgeving Kastanjelaan

Middenstraat

Parklaan

Centrum

INRICHTING – OVERIG

Voorstraat / Rondweg – wat is het nut van het hekje? Scheiding van eigendommen (provincie/gemeente)? Verschillend maaibeeld

Voorstraat / Rondweg / J.F. Kennedylaan – oubollig en matig onderhouden infobord doet afbreuk aan de beeldkwaliteit van deze plek

Voskuilerweg - geen aantrekkelijke entree van klompenpad en geen fijne zitplek.

INRICHTING VERSUS GEBRUIK

Centrum – vreemde combinatie van straatmeubilair (zitbank bij containers)

Voorstraat – erg veel meubilair/obstakels

	
<p>Karel Doormanlaan – geen banken aanwezig maar prima geschikt als zitplek</p>	<p>Van Gendvijver – geen banken aanwezig maar prima geschikt als zitplek</p>
<p>INRICHTING VERSUS GEBRUIK – SPELEN</p>	
	
<p>De Steen / Huijgenslaan – niet de toestellen maar de vrije ruimte wordt gebruikt om te spelen</p>	<p>De Steen / Huijgenslaan – waar is hier begrenzing van de valdempende zandondergrond en het gras (hoe meet je hier onkruidgroei in zandondergrond?)</p>
	
<p>De Steen / Huijgenslaan – plantvak achter speelplek is in gebruik als speelbosje</p>	<p>De Steen / Huijgenslaan – speelbosje is ook illegale dumpplek voor tuinafval</p>

	
<p>Prangelaar – niet de toestellen maar de betonblokken worden gebruikt voor het spel</p>	<p>Prangelaar – waar dienen deze betonnen elementen voor (restant voormalige zandbak??)</p>
	
<p>Prangelaar – speelplek vertoont slijtage</p>	<p>Prins Mauritslaan – de kleur van speeltoestellen is verschoten/vaal en de toestellen ogen versleten</p>
	
<p>J.F. Kennedylaan – kapotte ballenvanger</p>	<p>Locatie 15 – hekwerk functioneel maar plaatselijk kapot en niet fraai</p>

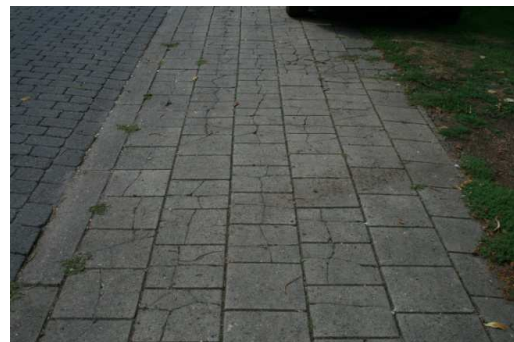
INRICHTING VERSUS GEBRUIK – VERKEERSVEILIGHEID

Frans Halslaan – vreemde verkeerssituatie

Frans Halslaan – vreemde verkeerssituatie en veelheid van palen om e.e.a. te verduidelijken?

GEBRUIK VERSUS INRICHTING OF HANDHAVING

De Bron – foutparkerende vissers, trottoir is niet berekend op auto's en tegels gaan kapot

De Bron – detail kapotte tegels

De Nieuwe Poort

De Nort

	
<p>Jacobshoeve erf – overdaad aan antiparkeerpalen</p>	<p>J.F. Kennedylaan – uitsterf beleid betonnen palen stroopt, palen beïnvloeden beeldkwaliteit en beheerbaarheid van de openbare ruimte</p>
	
<p>Van Rijningspark – waarom hier die palen?</p>	<p>Willem de Zwijgerlaan - weer een andere soort paaltjes</p>
	
<p>Oranjelaan / Nico Bergsteijnweg – hier geen antiparkeerpalen (referentiebeeld voor dat het dus wel paaleloos kan?)</p>	

GEBRUIK – HANDHAVING

Jacobshoeve erf – stallen van een aanhanger op een achterpad – is dat toegestaan?

Voorstraat – bank is niet bruikbaar vanwege stalling huurfietsen

GEBRUIK VERSUS INRICHTING – LOOPROUTES

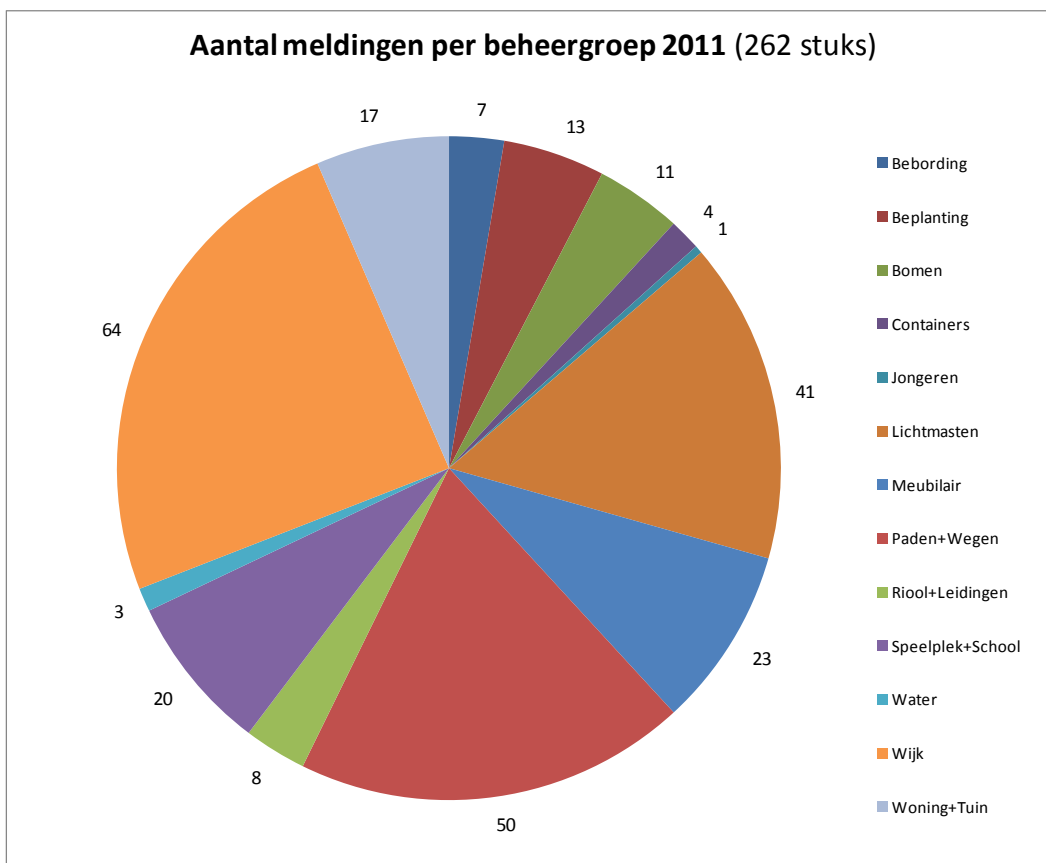
Rembrandtlaan / Van Goghlaan – halfverhard pad overgroeit door te weinig gebruik

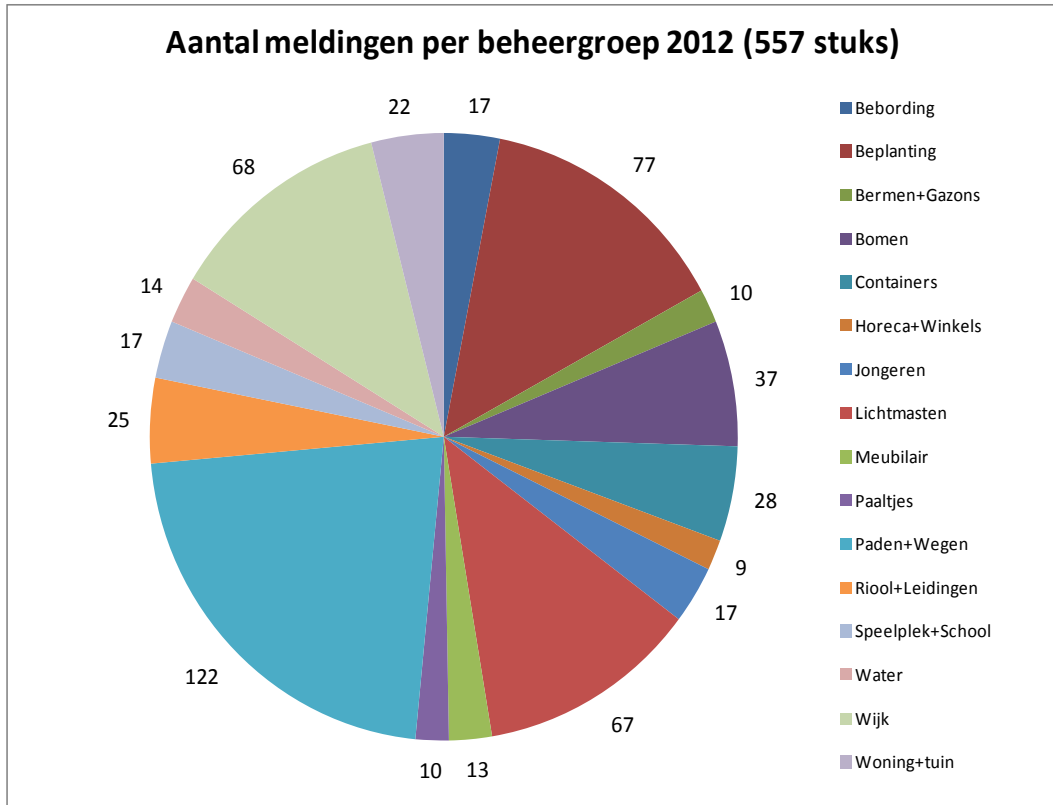

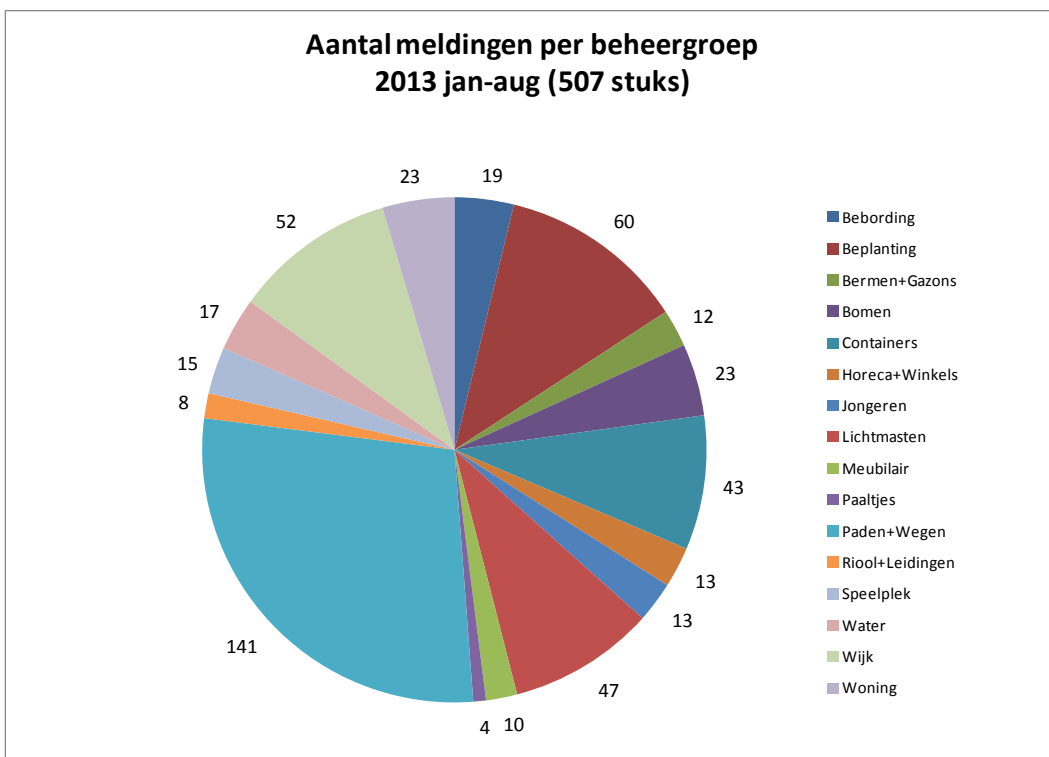
Stationsweg / Laan 40-45 – logische aansluiting tussen fiets/voetpad en buurtweg ontbreekt waardoor olifantenpad is ontstaan

Stationsweg –West / Schans – looppadjes door bermbeplanting

BIJLAGE D. Analyse meldingen 2011-2013

BIJLAGE E. Beheerprocessen per vakdiscipline

In de onderstaande tabel is samengevat hoe het beheerproces per vakdiscipline op hoofdlijnen momenteel is georganiseerd. Weergegeven zijn:

- Rij 1. de verankering in beleidsstukken.
- Rij 2. de vorm waarin de uitvoering is georganiseerd.
- Rij 3. de herkomst van kwaliteitscriteria.
- Rij 4. de wijze van inspectie, monitoring of controle.
- Rij 5. in hoeverre de beheergegevens in een geautomatiseerd beheersysteem zijn opgeslagen.

- 1 Dit betreft alleen het technisch onderhoud aan de verhardingsmaterialen. Het aspect 'schoon' (natuurlijk afval, onkruid,) valt onder wegonkruid. Zwerfafval en hondenpoep zijn bij Reiniging opgenomen.
- 2 Zitbanken, afvalbakken, anti-parkeerpaaltjes, fietsrekken, voetgangershekjes.
- 3 Afvalbakken, zwerfafval, goten.

	1. Beleid	2. Organisatie	3. Kwaliteitscriteria	4. Controle	5. Beheersysteem
Wegen technisch¹	Meerjaren-onderhoudsplan	Wegenbestek (open posten)	CROW beeldkwaliteitsniveau D -> C (2010)	Inspectie (4 jaarlijks + jaarlijks)	Beheersysteem (lease)
Wegen onkruid	-	Onkruidbestek (beeld)	Classificatiesysteem Eco Consult-GMM niveau 2	Monitoring (maandelijks)	Beheersysteem (lease)
Spelen	- (wens)	Buitendienst en vaste aannemer	VWA	Inspectie (min. 1x/kwartaal) + melding	Beheersysteem (online)
Belijning	Reglement verkeersregels en verkeerstekens	Buitendienst en aannemer	CROW Standaard	Actie n.a.v. melding	- (wens)
Straatmeubilair²	-	Buitendienst	Kwaliteitsnorm leverancier	Actie n.a.v. melding	-
Bebording	Reglement verkeersregels en verkeerstekens	Buitendienst	-	Actie n.a.v. melding	- (wens)
Verlichting	-	Leasecontract	Ja ...	Inspecties	Beheersysteem
Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan	Bestek	CROW	Inspecties (Beheersysteem
Hondenpoep	Nota hondenbeleid	Bestek	CROW	Monitoring	Actie n.a.v. melding

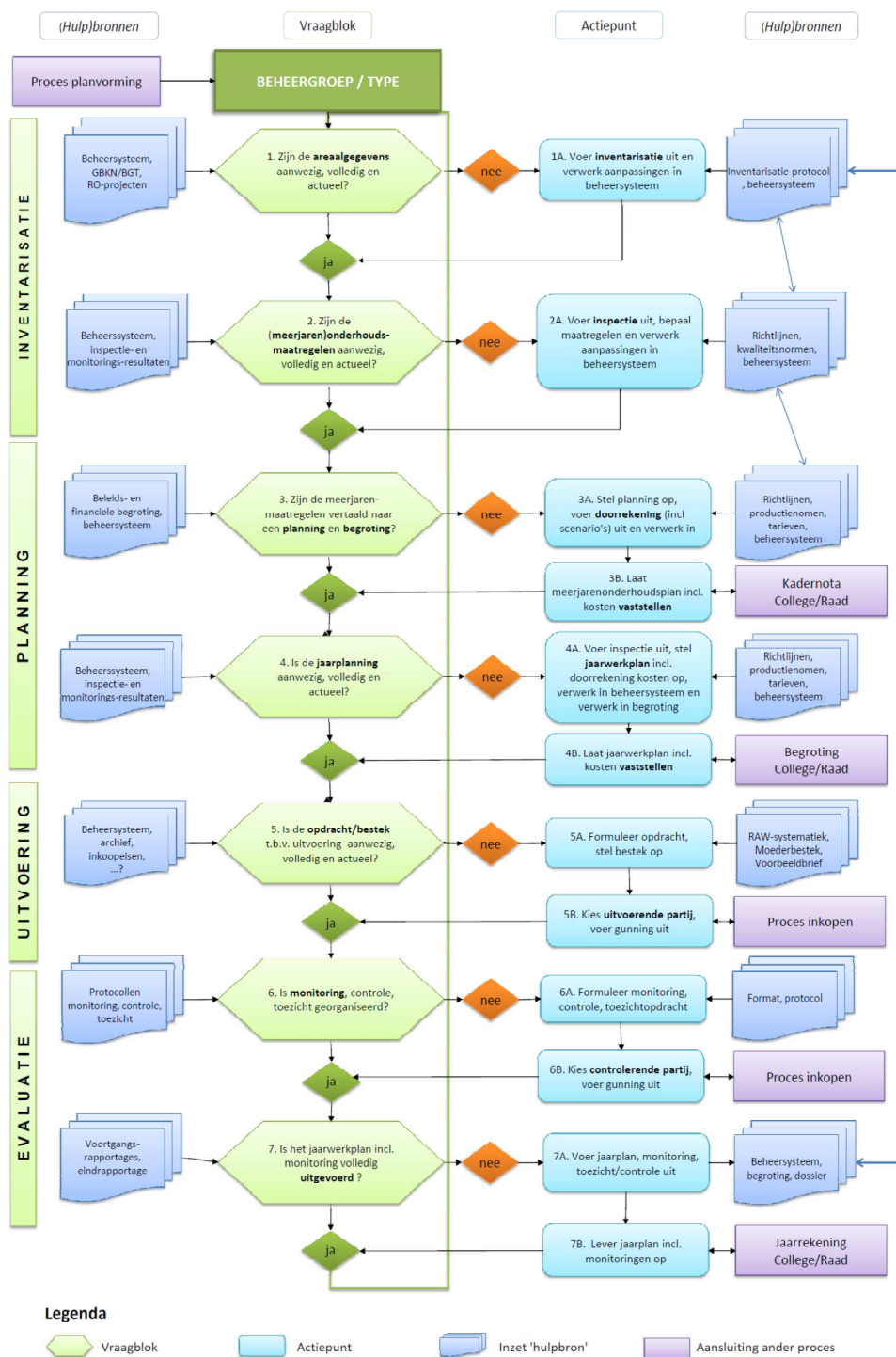
	1. Beleid	2. Organisatie	3. Kwaliteitscriteria	4. Controle	5. Beheersysteem
Veiligheid	Nota Integrale Veiligheid	BOA	-	Handhaving	Verseon + excel
Groen	Groenbeleidsplan Bomenbeleidsplan	Groenbestekken en Buitendienst	CROW niveau B + A	Monitoring (maandelijks)	Beheersysteem (online)
Kunstwerken	Meerjarenonderhoudsprogramma	Vaste aannemer	NEN 8700 en 8701, conditiescores volgens NEN	Inspectie (1 x per 5 jaar) + jaarlijks	Beheersysteem (extern)
Reiniging³	-	Veegbestek, contracten, inhuur Buitendienst	CROW niveau B (2010)	Monitoring (5x per jaar) volgens RAW-Standaard 2010	Deels in wegbeheersysteem
Straatmeubilair	-	Buitendienst	CROW	Actie n.a.v. melding	-
Gladheid?	Gladheid-bestrijdingsplan	Buitendienst	Meteoconsult	-	Logboek

BIJLAGE F. Kwaliteitsindicatoren

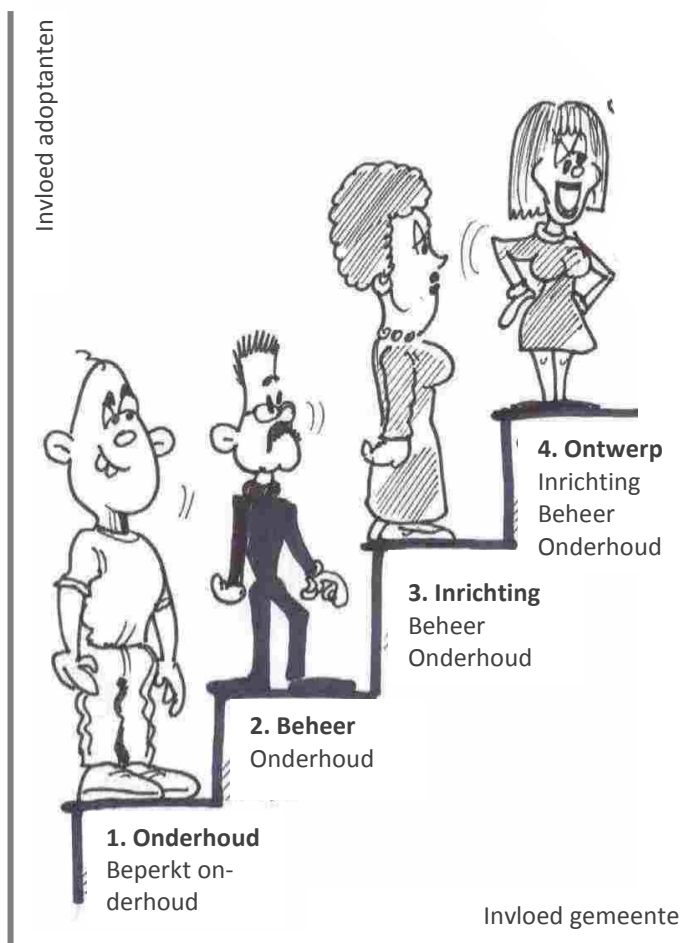
Onderstaand een voorbeeld van enkele kwaliteitsindicatoren die meetbaar gemaakt kunnen worden in een kwaliteitscatalogus Beheer Openbare Ruimte. Hier worden de monitoringen aan worden gekoppeld. Belangrijk is dat zowel duurzame instandhouding als het beeldaspect door de indicatoren worden afgedekt. In het tabel wordt het aantal kwaliteitsindicatoren genoemd.

Beheergroep / beheertype / kwaliteitsindicator	Technisch	Verzorging
[-] Groen		
[+] Beplanting	1	6
[+] Bermen, bloemrijk	1	2
[-] Bermen, overig		
Graslengte, hoogte		1
Schade, percentage		1
[-] Bomen		
Schadebeeld, klasse	1	
Snoeiaachterstand, percentage	1	
Stam-/wortelopschot, lengte		1
[+] Boomspiegels		2
[-] Gazon		
Graslengte, hoogte		1
Maai resten, bedekking		1
Molshopen, bedekking		1
Natuurlijk afval, bedekking		1
Overgroei verharding, lengte		1
Schade, percentage		1
[+] Hagen		2
[-] Kunstwerken civiel		
[-] Bruggen		
Beplakking/graffiti, bedekking		1
Schade, percentage	1	
[-] Meubilair		
[-] Afvalbakken		
Beplakking/graffiti, bedekking		1
Schade, percentage		1
Scheefstand, percentage		1
Vullingsgraad, percentage		1
[+] Banken		4
[-] Bebording en verkeersvoorzieningen		
Besmeuring, bedekking		1
Schade, percentage		1
Scheefstand, percentage		1
Verdraaiing, hoek		1

BIJLAGE G. Basisschema beheerproces (lean)

BIJLAGE H. Vormen van participatie

Voor- en nadelen van participatie		
Vorm van adoptie	Voordelen	Nadelen
1. Onderhoud	<p>Laagdrempelig</p> <p>Verhoging betrokkenheid</p> <p>Eenvoudige overeenkomst of afspraak voldoet</p> <p>Areaal blijft in stand</p>	<p>Continuïteit moeilijk te waarborgen</p> <p>Geen besparing op onderhoud</p>
2. Beheer of parkmanagement	<p>Besparing op onderhoud</p> <p>Verhoging beeldkwaliteit</p> <p>Areaal blijft in stand</p> <p>Continuïteit gewaarborgd</p>	<p>Hoogdrempelig</p> <p>Uitgebreid contract nodig</p>
3. Inrichting en beheer	<p>Invloed op ruimtelijke kwaliteit</p> <p>Besparing op inrichting en onderhoud</p> <p>Opbrengst mogelijk</p> <p>Areaal blijft in stand</p> <p>Continuïteit gewaarborgd</p>	<p>Hoogdrempelig</p> <p>Uitgebreid contract nodig</p>
4. Ontwerp, inrichting en beheer	<p>Brede besparing</p> <p>Eenmalige opbrengst in geval van verkoop</p>	<p>Weinig/geen invloed op ruimtelijke kwaliteit</p> <p>Mogelijke afname areaal</p>

Overzicht van varianten voor participatie

Nr.	Categorie	Naam	Omschrijving	Eigendomssituatie van de grond	Document	Voorbeeld
1	Onderhoud	a. Vrijwillig	Reguliere onderhoudsmaatregelen worden op vrijwillige basis door derden uitgevoerd	Grond blijft eigendom gemeente	Spelregels of eenvoudige overeenkomst	Verwijderen van zwerfvuil, schoffelen van onkruid in een individueel beplantingsvak of boomspiegel op afgesproken kwaliteitsniveau (straat)
		b. Contractueel – standaard kwaliteitsniveau	Reguliere onderhoudsmaatregelen worden op basis van vaste afspraken uitgevoerd	Grond blijft eigendom gemeente	Contract	Verwijderen van zwerfvuil, schoffelen van onkruid in meerdere groenobjecten binnen een groter gebied op standaard kwaliteitsniveau (gebied/buurt)
		c. Contractueel – verhoogd kwaliteitsniveau	Idem inclusief toevoeging extra onderhoudsmaatregelen voor een hogere kwaliteit	Grond blijft eigendom gemeente	Contract	Verwijderen van zwerfvuil, schoffelen van onkruid in meerdere groenobjecten binnen een groter gebied op hoger kwaliteitsniveau (gebied/buurt)
2.	Beheer /park-management	a. Contractueel – standaard kwaliteitsniveau	Het regulier onderhoud ¹¹ wordt in zijn geheel door derden uitgevoerd; gemeente draagt eventueel budget over	Grond blijft eigendom gemeente, al of niet verhuurd	(Huur)contract met spelregels	Verwijderen van zwerfafval en onkruid, snoeien, dunnen, inboet, boomonderhoud op afgesproken kwaliteitsniveau (gebied/buurt)

¹¹ Parkmanagement richt zich op het gehele spectrum van de openbare ruimte als onderhoud van wegen, voetpaden, straatmeubilair, verlichting en handhaving/veiligheid.

<i>Nr.</i>	<i>Categorie</i>	<i>Naam</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Eigendomssituatie van de grond</i>	<i>Document</i>	<i>Voorbeeld</i>
		b. Contractueel – verhoogd kwaliteitsniveau	Idem inclusief toevoeging extra onderhoudsmaatregelen voor een hogere kwaliteit	Grond blijft eigendom gemeente, al of niet verhuurd	(Huur)contract met spelregels	Verwijderen van zwerfafval en onkruid, snoeien, dunnen, inboet, boomonderhoud op verhoogd kwaliteitsniveau (gebied/buurt)
3.	Inrichting	Inrichting	Zowel de inrichting als het beheer worden door derden uitgevoerd; gemeente keurt ontwerp goed	Grond blijft eigendom gemeente, al of niet verhuurd	(Huur)contract met spelregels	Rotondes, hofjes, pleinen door hoveniers, omwonenden of bedrijven laten inrichten en beheren
4.	Ontwerp	Uitgifte	Ontwerp, inrichting en beheer worden door derden uitgevoerd	Grond wordt verhuurd of verkocht	Huurcontract of koopcontract	Verkoop of verhuur van restgroen aan particulieren of bedrijven

BIJLAGE I. Voorbeeld protocol integraal ontwerpen en inrichten

	Project-fase	Inhoud fase	Producten/ documenten	Besluit (over def. product)	Ruimtelijk Ontwikkeling	Ingenieurs-bureau	Beheer OR	Landmeten & Geo informatie	Communicatie intern / extern
1.	Initiatief	Aanleiding aangeven	Startnotitie	Managers afdelingen ... Management team	Wensbeeld	-	Huidige situatie OR gebruik en beheer Beheervisie (of beheerwensen)	-	Met gebiedsmanager, budgethouder en wijkraad
2.	Definitie	Marsroute uitzetten rest project	Projectdefinitie	Managers afdelingen ... College	Globaal programma van eisen opstellen Offerte ontwikkeltraject	Offerte ontwikkeltraject	Globale beheereisen t.a.v. ontwikkeling Beheerwensen Offerte ontwikkeltraject	Matenplan Inventarisatie uitgangspunten en nulsituatie Plangebied vastleggen Offerte Ontwikkeltraject	Offerte ontwikkelingstraject (kosten communicatie) Met betrokken afdelingen projectgroep en ev. klankbordgroep instellen Wijkraden
3.	Programma	Wat gaan we maken?	Programma van eisen	Managers afdelingen ... Projectgroep	Programma van eisen	Programma van eisen	Programma van eisen	Plangebied vastleggen	Projectgroep
4.	Voorlopig ontwerp (VO)	Voorlopig ontwerp	Concept ontwerp tekening en rapportage	Managers afdelingen ... College	Voorlopig ontwerp Planologische toets	Raming en advies over VO Plan van aanpak realisatie	Beheertoets, technisch, functioneel, financieel, haalbaarheid i.v.m. vergunningen	Controle VO aan matenplan	Projectgroep Inspraak via College

	Project-fase	Inhoud fase	Producten/ documenten	Besluit (over def. product)	Ruimtelijk Ontwikkeling	Ingenieurs-bureau	Beheer OR	Landmeten & Geo informatie	Communicatie intern / extern
5.	Definitief ontwerp (DO)	Definitief ontwerp	Ontwerptekening en rapportage	Managers afdelingen ... College	Definitief ontwerp Planologische toets	Raming en advies over DO Plan van aanpak realisatie	Beheertoets, technisch, functioneel, financieel, haalbaarheid i.v.m. vergunningen	Controle DO aan matenplan	Projectgroep Insprekers VO
6.	Voorbereiding	Bestekken en vergunningen	Matenplan Bestek, verleende vergunningen, aanbesteding en vergunning	Ingenieursbureau	Aanragen kapitaal, leen, verkopen vergunningen Controle bestek met DO	Aanragen tijdelijke en bouwvergunningen en ont-heffingen Opstellen bestekken, aanbesteden en gunnen	Controle bestekken aan DO Voornamen gebied	Matenplan aanpassen tbv bouwrijp maken	Projectgroep
7.	Realisatie (incl. nazorg)	Uitvoeren van het werk	Weekstaten en oplevering	Ingenieursbureau	Voorcontrole bij op te leveren werk	Uitvoeren werk, controle oplevering, Overdracht beheer	Voor controle oplevering	Aanpassen matenplan aan bouwplannen en detailverkaveling	Buurt Projectgroep
8.	Beheer	Evaluatie en beheer	Monitoring en evaluatie rapportages Afsluiten project	Managers afdelingen O & B	Meewerken aan evaluatie	Meewerken aan evaluatie	Meewerken aan evaluatie Uitvoeren beheer	Eindsituatie inmeten Meewerken aan evaluatie	Projectgroep

